

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “ปัญหาและอุปสรรคของพนักงานสอบสวนสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 7 กองบัญชาการตำรวจนครบาลในการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ และมาตรา 133 ตริ ประกอบกับมาตรา 134/2” ผู้ศึกษาได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และผลงานที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎี

1.1 ปัญหาและอุปสรรค

1.2 สิทธิและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องในการสอบสวนปากคำเด็กและเยาวชน

1.3 การสอบสวนปากคำเด็กและเยาวชน

2. การปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ และมาตรา 133 ตริ ประกอบกับมาตรา 134/2

2.1 ที่มาของการแก้ไขหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ และมาตรา 133 ตริ ประกอบกับมาตรา 134/2

2.2 บทบาทหน้าที่ของสหวิชาชีพในการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ และมาตรา 133 ตริ ประกอบกับมาตรา 134/2

3. การสอบสวนปากคำเด็กและเยาวชนของพนักงานสอบสวน กองบังคับการตำรวจนครบาล 7 ร่วมกับสหวิชาชีพ

3.1 สถิติในการสอบสวนปากคำเด็กและเยาวชน

3.2 บทบาทหน้าที่ของพนักงานสอบสวน

3.3 บทบาทหน้าที่ของสหวิชาชีพ

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5. กรอบแนวคิด

1. แนวคิดทฤษฎี

1.1 ปัญหาและอุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรคของพนักงานสอบสวน ในการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ และมาตรา 133 ตีประกอบกับมาตรา 134/2 ในการสอบสวน ปากคำเด็กและเยาวชน สามารถแบ่งออกเป็นปัญหาและอุปสรรคด้านต่าง ๆ กัน ดังนี้

1) เนื่องจากการสอบสวนปากคำเด็กและเยาวชน หลังจากที่มีการจับกุมเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ในความผิดที่ได้กำหนดไว้ 9 ฐานความผิด และคดีนั้นจะต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาในศาลเยาวชน และครอบครัว ตัวเจ้าพนักงานผู้จับกุม หรือควบคุมเด็กหรือเยาวชนนั้นต้องแจ้งการจับกุมหรือควบคุม ไปยังผู้อำนวยการ สถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจตลอดจนบิดามารดาผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่โดยไม่ชักช้า โดยพนักงานสอบสวนจะต้องถามปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมง นับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนนั้น มาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน เมื่อพนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กหรือเยาวชนแล้ว ต้องส่งตัวเด็กหรือ เยาวชนนั้นไปยังสถานพินิจ จะเห็นได้ว่าพนักงานสอบสวนนั้นมีเวลาเพียง 24 ชั่วโมงเท่านั้น ในการสอบถามปากคำผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก ในทางปฏิบัติจึงต้องกระทำการสอบสวนอย่างเร่งด่วน จึงทำให้การสอบสวนไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

2) ในการสอบสวนปากคำเด็กและเยาวชนนั้นนอกจากพนักงานสอบสวนจะเป็นผู้ถามปากคำแล้ว จะต้องมีส่วนวิชาชีพซึ่งประกอบไปด้วย พนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และ บุคคลที่เด็กร้องขอ เข้ามาร่วมรับฟังการสอบสวนปากคำ ยิ่งไปกว่านั้นผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน ก็ต้องมีทนายความ เข้ามาร่วมรับฟังการสอบสวนปากคำด้วย ซึ่งจะพบได้ว่าการประสานกับบุคคลเหล่านี้ ต้องประสานในเวลาราชการเท่านั้น และต้องรอบุคคลเหล่านั้นเพื่อให้ครบองค์ประกอบตามกฎหมาย นอกจากจะมีเหตุจำเป็นเท่านั้นจึงจะไม่ต้องครบองค์ประกอบ ทำให้เกิดความล่าช้าในการสอบสวนปากคำเด็ก

3) เมื่อพนักงานสอบสวนได้มีการนัดหมายสหวิชาชีพให้เข้ามาร่วมทำการสอบสวนปากคำแล้ว เมื่อถึงกำหนดนัดปรากฏว่าสหวิชาชีพคนใดคนหนึ่ง หรือตัวพนักงานสอบสวนเจ้าของคดีก็ตาม ไม่พร้อมในการสอบสวน กล่าวคือ มาช้า หรือยังไม่ได้เตรียมข้อมูลที่จะสอบถามปากคำมา มีผลทำให้สหวิชาชีพผู้อื่นต้องเสียเวลาเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดความไม่พอใจของทุกฝ่าย หรือบางทีพบว่าอุปกรณ์ในการบันทึกภาพและเสียงในการถามปากคำ ไม่สมบูรณ์ บันทึกออกมาแล้วมองไม่เห็นภาพ

มองไม่เห็นบุคคลที่เข้าร่วมรับฟังการสอบสวน แต่บางที่ที่ร้ายแรงกว่านั้นก็คือ เมื่อสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วพนักงานสอบสวนกลับลืมบันทึก ทำให้ต้องเสียเวลาทำการสอบสวนใหม่ทั้งหมด

4) ตามมาตรา 133 ตี ที่ได้กำหนดให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งตัวบุคคลใดในสถานที่ที่เหมาะสม ในความเป็นจริงนั้นยังไม่มีมาตรฐานที่แน่ชัดว่า สถานที่ที่เหมาะสมมีสภาพเป็นอย่างไร และต้องปฏิบัติอย่างไรจึงจะเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ทำให้เกิดความแตกต่างในการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนและสหวิชาชีพ ในแต่ละสถานีตำรวจ อันส่งผลต่อความยุติธรรม

5) ภายหลังที่มีการแก้ไขบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใน มาตรา 133 ทวิ และมาตรา 133 ตี ได้กำหนดความผิดที่จะต้องใช้สหวิชาชีพเข้าร่วมรับฟังการสอบสวนปากคำเพียง 9 ฐานความผิดก็ตาม แต่ในการถามปากคำเด็ก ถ้านักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวน และห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร ซึ่งทำให้พนักงานสอบสวนขาดความสะดวกและต้องใช้เวลาเพิ่มมากขึ้นในการสอบสวนแต่ละครั้ง

1.2 สิทธิและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องในการสอบสวนปากคำเด็กและเยาวชน

สิทธิผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนตามหลักสากล ปัจจุบันแต่ละประเทศได้ให้ความสำคัญกับสิทธิของเด็กและเยาวชน หากพิจารณาในแง่ของการบังคับใช้ สามารถแบ่งสิทธิได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. สิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) หมายถึง สิทธิที่สามารถบังคับให้เป็นไปตามสิทธิได้จริง โดยทั่วไปเกิดจากการที่กฎหมายให้การรับรองและคุ้มครองไว้อย่างชัดเจน เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในคำตัดสินใหม่ทดแทนจากการถูกทำละเมิด หรือเกิดจากการที่มีจารีตประเพณีให้การรับรองไว้ เช่นสิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศ สิทธิดังกล่าวสามารถพิสูจน์ได้ ได้แย้ง หรือบังคับให้เป็นไปตามสิทธิได้

2. สิทธิทางจริยธรรม (Moral Rights) หมายถึง สิทธิในอุดมคติเป็นอำนาจอันชอบธรรมที่มนุษย์พึงจะมี เกิดมีขึ้นพร้อมกับความเป็นมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นสิ่งที่ขาดสภาพบังคับตามกฎหมายในการบังคับให้เป็นไปตามสิทธิ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก

ในวันที่ 20 พฤศจิกายนของทุกปีได้กำหนดเป็นวันประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กของสหประชาชาติมีผลบังคับใช้ 2 กันยายน ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533) มีประเทศกว่า 120 ประเทศเป็นสมาชิก ประเทศไทยเป็นสมาชิกตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน 2535 อนุสัญญาฯ กำหนดพันธกรณีให้ประเทศภาคีสมาชิกคุ้มครองสิทธิเด็กโดยแยกเป็น ประเภทใหญ่ ๆ ได้ 4 ประเภทคือ

สิทธิในชีวิตและการอยู่รอด

สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง

สิทธิในการพัฒนา

สิทธิในการมีส่วนร่วม

1) สิทธิในการมีชีวิตและการอยู่รอด

สิทธิในการมีชีวิตและการอยู่รอดคือ สิทธิของเด็กที่คลอดออกมาแล้วจะต้องมีชีวิตอยู่รอดอย่างปลอดภัย อนุสัญญาฯ กำหนดว่ารัฐภาคีรับรองว่าเด็กทุกคนมีสิทธิที่ติดตัวมาตั้งแต่ว่าเกิดที่จะมีชีวิต และรัฐภาคีต้องประกันอย่างเต็มที่เท่าที่จะทำได้ให้มีการอยู่รอดและการพัฒนาของเด็ก เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการเลี้ยงดูไม่ว่าโดยบิดา มารดา ญาติพี่น้องหรือรัฐ เพื่อให้อยู่รอดและเจริญเติบโต และมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีเพียงพอตามฐานะซึ่งหากครอบครัวไม่สามารถจะดำเนินการได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำ รัฐต้องเข้าไปให้การช่วยเหลือ เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการบริการด้านสุขอนามัยให้พ้นจากโรคภัยต่าง ๆ ที่จะทำให้เด็กเสียชีวิตหรือพิการ เช่น การมีสิทธิที่จะได้รับวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ การตรวจรักษาและการบริการด้านสาธารณสุขอื่น ๆ มีที่อยู่อาศัย ไม่ถูกทอดทิ้งให้เป็นเด็กเร่ร่อน สิทธิที่จะได้รับอาหารในปริมาณที่เพียงพอและสะอาด สิทธิที่จะมีชื่อและสิทธิที่จะได้มีสัญชาติ เรื่องการได้สัญชาติมีการเข้าใจว่าเด็กจะต้องได้รับสัญชาติของประเทศที่เด็กนั้นเกิด ซึ่งไม่ได้หมายความว่าความเชื่อนั้นเสมอไป แต่หมายความว่าเด็กทุกคนต้องไม่เกิดมาเป็นผู้ไร้สัญชาติ รัฐภาคีจะต้องดำเนินการให้เด็กมีสัญชาติได้สัญชาติหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นสัญชาติของบิดา หรือของมารดา หรือของประเทศที่เด็กนั้นเกิดก็ตาม เพราะการเป็นเด็กที่ไร้สัญชาติจะมีผลกระทบต่องานของเด็กนั้นอย่างร้ายแรงและเป็นเวลายาวนาน บางประเทศไม่ให้สัญชาติของตนต่อเด็กที่เกิดจากบิดามารดาชาวต่างประเทศ แม้ว่าจะเกิดในประเทศ แต่รัฐนั้นต้องจัดระบบการทำให้เด็กเกิดเพื่อให้เกิดเพื่อให้เกิดนั้นมิสิทธิที่จะไปเป็นสัญชาติของตนได้กับประเทศที่เด็กนั้นมีสิทธิ ประเทศไทยก็จัดอยู่ในประเทศที่ไม่ให้สัญชาติไทยกับเด็กที่มีบิดามารดาเป็นชาวต่างประเทศทั้งคู่ แม้ว่าจะเกิดในประเทศไทยก็ตาม (พ.ร.บ. สัญชาติ, คนเข้าเมือง) แต่เด็กนั้นมีสิทธิได้รับสัญชาติอื่นตามบิดาหรือมารดาซึ่งเป็นไปตามกฎหมายของประเทศที่บิดาและมารดาเด็กมีสัญชาติจะกำหนดไว้และรัฐ

ต้องจัดทำหลักฐานเพื่อให้เด็กนั้นได้รับสัญชาตินั้น ๆ ตามบิดาหรือมารดา ตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของไทย เด็กที่เกิดจากบิดาหรือมารดาที่มีสัญชาติไทยไม่ว่าจะเกิดที่ไหนในโลก มีสิทธิที่จะได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมายด้วย ซึ่งในกรณีดังกล่าวอนุสัญญา ข้อ 7 ได้กำหนดไว้ว่า “เด็กจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังเกิดและมีสิทธิที่จะมีชื่อนับแต่เกิดและสิทธิที่จะได้สัญชาติ และเท่าที่จะเป็นไปได้ สิทธิที่จะรู้จักและได้รับการดูแลเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน” รัฐภาคีต้องให้หลักประกันในการส่งเสริมสิทธิเช่นนั้นภายใต้กฎหมายสัญชาติของรัฐและภายใต้การผูกพันตามตราสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเด็กนั้นจะตกเป็นผู้ไร้สัญชาติ ในเรื่องของการเลี้ยงดูนั้น อนุสัญญา เน้นการเลี้ยงดูและความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและบิดามารดาอย่างมาก โดยกำหนดให้รัฐภาคีให้หลักประกันว่าเด็กจะต้องไม่ถูกแยกจากบิดามารดาโดยขัดกับความประสงค์ของบิดามารดา เว้นแต่การแยกเด็กนั้นจะเป็นไปตามกฎหมายซึ่งสามารถตรวจสอบได้โดยศาลและเป็นกรณีจำเป็นที่จะต้องแยกเด็กออกมาเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กเอง

2) สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง

เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองในทุกรูปแบบที่จะเป็นอันตรายต่อเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองจากการถูกทำร้ายทั้งทางร่างกาย จิตใจและทางเพศ ซึ่งรวมทั้งการล่วงละเมิดทางเพศกับหรือการแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ จากเด็ก เช่น การค้าประเวณีเด็ก การขายเด็ก การนำเด็กไปใช้ชื้อทาน ไม่ว่าโดยบิดา มารดา ผู้ปกครองเด็กหรือโดยบุคคลอื่น เด็กที่ลี้ภัยจากอันตรายเข้ามาในประเทศของรัฐภาคีจะต้องได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลือ เด็กพิการทั้งทางร่างกายและจิตใจมีสิทธิได้ใช้ชีวิตที่ดีอย่างมีศักดิ์ศรีและได้รับการส่งเสริมให้พึ่งพาตนเองกับมีส่วนร่วมในชุมชน เด็กมีสิทธิได้รับการคุ้มครองจากโรคภัยต่าง ๆ ตามมาตรฐานสาธารณสุขที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ จะต้องไม่มีเด็กคนถูกตัดออกจากการได้รับบริการสาธารณสุข

เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการใช้แรงงานโดยห้ามการใช้แรงงานเด็กที่อายุต่ำกว่าอายุขั้นต่ำที่ทำงานได้ ซึ่งปัจจุบันกฎหมายแรงงานของไทยกำหนดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานห้ามเด็กที่อายุยังไม่เกิน 15 ปี บริบูรณ์ทำงาน ส่วนเด็กที่อายุเกิน 15 ปีและทำงานได้การทำงานของเด็กละเมิดไม่เป็นงานที่อันตราย ต้องไม่ขัดขวางการศึกษาของเด็กหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ ศีลธรรม หรือพัฒนาการทางสังคมของเด็ก ในส่วนของยาเสพติดเด็กมีสิทธิได้รับการคุ้มครองจากการใช้ยาเสพติดในทุกรูปแบบและมีสิทธิได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการถูกใช้ในการผลิตหรือการค้ายาเสพติด

เด็กมีสิทธิได้รับการคุ้มครองจากรัฐและสังคมจากการถูกนำไปใช้ประโยชน์ทางเพศหรือการล่วงละเมิดทางเพศในทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการชักชวนหรือข่มขู่ให้เข้าร่วมกิจกรรมทางเพศ การค้าประเวณีหรือการเข้าไปมีส่วนในสื่อลามกเด็ก การลักพาตัว การค้าเด็กในทุกรูปแบบ เด็กมีสิทธิ

ได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการถูกนำไปใช้ในการสู้รบด้วยกำลังอาวุธ ซึ่งแต่เดิมอนุสัญญาได้กำหนดอายุขั้นต่ำไว้ที่ 15 ปี แต่ต่อมาได้กำหนดในพิธีสารของอนุสัญญานี้ได้ขยายอายุขั้นต่ำเป็น 18 ปี

3) สิทธิในการพัฒนา

สิทธิในการพัฒนาตนเองของเด็กเน้นทั้งด้านการพัฒนาทางร่างกายและสติปัญญา การพัฒนาทางด้านร่างกาย อนุสัญญา เน้นที่การเลี้ยงดูเด็กโดยพ่อแม่หรือในบางกรณีโดยรัฐและระบุแต่เด็กมีสิทธิที่จะมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการของเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ศีลธรรมและทางสังคม เด็กมีสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขและการตรวจรักษาเพื่อให้เด็กพ้นจากโรคภัยที่ป้องกันรักษาได้และไม่ให้โรคภัยดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการของเด็ก และที่สำคัญอย่างยิ่งคือสิทธิของเด็กที่จะได้รับการศึกษา อันเป็นพื้นฐานและมาตรการที่จำเป็นต่อการพัฒนาของเด็ก อนุสัญญาเน้นว่าเด็กมีสิทธิได้รับการศึกษาเพื่อให้เด็กได้พัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถพิเศษ และความสามารถทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็ก ให้เต็มศักยภาพของเด็กแต่ละคน ให้เด็กได้พัฒนาความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เป็นการเตรียมเด็กให้มีชีวิตและมีความรับผิดชอบต่อสังคมที่เสรีด้วยจิตสำนึกแห่งความเข้าใจ สันติภาพ ความอดกลั้น ความเสมอภาคทางเพศ และมิตรภาพในหมู่มวลมนุษยชาติไม่แยกแยะเป็นกลุ่มใด ทั้งให้มีความเคารพต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและเคารพต่อบิดามารดา เอกสิทธิ์ทางวัฒนธรรม ภาษาและค่านิยมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นของตนเองและที่แตกต่างไป (ข้อ 29) สิทธิในการศึกษานั้นอยู่บนพื้นฐานที่จะต้องให้เด็กมีโอกาสที่เท่าเทียมกัน โดยรัฐจะต้องจัดการศึกษาภาคบังคับในระดับชั้นประถมให้ทั่วถึง โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายจากเด็กทุกคน และต้องส่งเสริมการพัฒนาศึกษาในระดับชั้นมัธยมในรูปแบบที่หลากหลายและการศึกษาวิชาชีพ เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสที่เข้าศึกษาได้ โดยรัฐอาจจัดมาตรการที่เหมาะสม เช่น การจัดการศึกษาให้โดยผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือจัดให้ความช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อการศึกษาในกรณีจำเป็นในด้านการศึกษาที่สูงกว่าชั้นมัธยมนั้น รัฐต้องจัดให้เด็กทุกคนมีโอกาสที่เท่าเทียมกันตามความสามารถทางสติปัญญาของเด็ก และรัฐต้องจัดมาตรการส่งเสริมให้เด็กมาเรียนโดยสม่ำเสมอและลดจำนวนเด็กที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน อนุสัญญา ครอบคลุมถึงเด็กทุกคนที่อยู่ในเขตอำนาจของรัฐนั้น ไม่ว่าจะสัญชาติใด ตามหลักการไม่เลือกปฏิบัติ ดังนั้น เด็กไม่ว่าจะมีสัญชาติใด และไม่ว่าการอยู่ในเขตอำนาจของรัฐนั้นจะมีสถานะที่ถูกกฎหมายหรือไม่ก็ตาม ก็มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาภาคบังคับและมีสิทธิที่จะได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกันสำหรับการศึกษาที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ (ข้อ 28) ในส่วนของเด็กที่พิการในรูปแบบต่าง ๆ รัฐต้องจัดให้เด็กเหล่านี้มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่เช่นเดียวกับเด็กปกติด้วย

4) สิทธิในการมีส่วนร่วม

สิทธิในการมีส่วนร่วมของเด็กในรูปแบบต่าง ๆ เป็นปัญหามากสำหรับประเทศทางตะวันออกที่มีแนวปฏิบัติในการไม่เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นมากนัก อนุสัญญาฯ เน้นถึงสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของเด็กโดยเสรีในทุกเรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็กและรัฐภาคีต้องดำเนินการมาตรการให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นทั้งต้องให้น้ำหนักต่อความคิดเห็นนั้นตามควรแก่อายุและวุฒิภาวะของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการทางศาลและทางการบริการที่จะมีผลกระทบต่อเด็ก เด็กต้องได้รับโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินการนั้นตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนดและสิทธิในการแสดงออกของเด็กรวมถึงอิสระในการแสวงหาได้รับหรือส่งต่อข้อมูลและความคิดในทุกรูปแบบและในสื่อทุกประเภท เด็กมีสิทธิที่จะมีเสรีภาพทางความคิด มโนธรรม และศาสนา สิทธิในการมีส่วนร่วมนี้รวมทั้งสิทธิของเด็ก ที่จะสมาคมกันโดยสงบ เด็กมีสิทธิที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารโดยเฉพาะที่มีความมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมเด็กในด้านต่าง ๆ

กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของเด็กและประชาชนในประเทศไทย

กฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน มีหลักฐานยืนยันย้อนหลังไปไม่น้อยกว่าสองพันห้าร้อยปีก่อนคริสตศักราช นักประวัติศาสตร์ต่างมีความเห็นว่าประมวลกฎหมายฮัมมูราบี ซึ่งเป็นกฎหมายฉบับแรกของโลกที่บัญญัติขึ้นในรูปแบบของประมวลกฎหมาย กฎหมายนี้ได้บัญญัติในเรื่องต่าง ๆ เช่น สิทธิในทรัพย์สิน การซื้อขาย แลกเปลี่ยน สิทธิของนายและทาส ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว บทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก เช่น การรับทรัพย์สินจากเด็กโดยปราศจากความยินยอมของบิดามารดาของเด็ก เป็นความผิดอาชญากรรม แม้กฎหมายนี้จะบัญญัติในเรื่องการคุ้มครองเด็กไว้พอสมควร แต่บทบัญญัติที่เกี่ยวกับความผิดของเด็ก เช่น ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น มิได้กำหนดไว้ จึงไม่ทราบแน่ชัดว่า เด็กจะถูกลงโทษโดยครอบครัวหรือบทกฎหมายของผู้ใหญ่

วิวัฒนาการของกฎหมายไทยที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนนั้นมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ได้ค้นพบหลักฐานจากหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง ที่บัญญัติถึงความสำคัญในครอบครัว นอกจากนั้นยังมีกฎหมายเก่าอีกฉบับหนึ่งซึ่งรวบรวมไว้ในกฎหมายตราสามดวง เรียกว่า คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ คัมภีร์นี้ได้บัญญัติขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 สำหรับในปัจจุบันได้มีกฎหมายของไทยเกี่ยวกับสิทธิของเด็กดังนี้

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ข้อ 1 เพื่อความมุ่งประสงค์แห่งอนุสัญญานี้ เด็กหมายถึง มนุษย์ทุกคนที่อายุต่ำกว่าสิบแปดปีเว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านี้ตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น

ข้อ 2

1. รัฐภาคีจะเคารพและประกันสิทธิตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้ แก่เด็กแต่ละคนที่อยู่ในเขตอำนาจของตน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่ว่าชนิดใด ๆ โดยไม่คำนึงถึง เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น ต้นกำเนิดทางชาติ ชาติพันธุ์ หรือสังคม ทรัพย์สิน ความทุพพลภาพ การเกิดหรือสถานะอื่น ๆ ของเด็ก หรือบิดามารดา หรือผู้ปกครองตามกฎหมาย

2. รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง เพื่อที่จะประกันว่าเด็กได้รับการคุ้มครองจากการเลือกปฏิบัติ หรือการลงโทษในทุกรูปแบบบนพื้นฐานของสถานภาพ กิจกรรมความคิดเห็นที่แสดงออกหรือความเชื่อของบิดามารดา ผู้ปกครอง ตามกฎหมาย หรือสมาชิกในครอบครัวของเด็ก

ข้อ 3

1. ในการกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็กไม่ว่าจะกระทำโดยสถาบันสังคมสงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน ศาลยุติธรรม หน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือองค์กรนิติบัญญัติ ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรก

2. รัฐภาคีรับที่จะประกันให้มีการคุ้มครอง และการดูแลแก่เด็กเท่าที่จำเป็นสำหรับความอยู่ดี ของเด็ก โดยคำนึงถึงสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดา ผู้ปกครองตามกฎหมายหรือบุคคลอื่นที่รับผิดชอบเด็กนั้นตามกฎหมายด้วย และเพื่อการนี้ จะดำเนินมาตรการทางนิติบัญญัติ และบริหารที่เหมาะสม

3. รัฐภาคีจะประกันว่า สถาบันการบริการ และการอำนวยความสะดวกที่มีส่วนรับผิดชอบต่อการดูแลหรือการคุ้มครองเด็กนั้นจะเป็นไปตามมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้โดยหน่วยงานที่มีอำนาจโดยเฉพาะในด้านความปลอดภัย สุขภาพ และในเรื่องจำนวนและความเหมาะสมของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ

ข้อ 12

1. รัฐภาคีจะประกันแก่เด็กที่สามารถ มีความคิดเห็นเป็นของตนเองได้แล้ว ซึ่งสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นเหล่านั้นโดยเสรีในทุก ๆ เรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็ก ทั้งนี้ความคิดเห็นดังกล่าวของเด็กจะได้รับการพิจารณาตามสมควรแก่อายุ และวุฒิภาวะของเด็กนั้น

2. เพื่อความมุ่งประสงค์นี้ เด็กจะได้รับโดยเฉพาะอย่างยิ่งโอกาสที่จะมีสิทธิมีเสียงในกระบวนการพิจารณาทางตุลาการและทางปกครองใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อเด็กไม่ว่าโดยตรง หรือโดยผ่านผู้แทนหรือองค์กรที่เหมาะสมในลักษณะที่สอดคล้องกับระเบียบวิธีปฏิบัติตามกฎหมายภายใน

ข้อ 19

1. รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ด้านนิติบัญญัติ บริหารสังคม และการศึกษา ในอันที่จะคุ้มครองเด็กจากรูปแบบทั้งปวงของความรุนแรง ทั้งทางร่างกายและจิต การทำร้ายหรือการกระทำอันมิชอบ การทอดทิ้งหรือการปฏิบัติโดยประมาท การปฏิบัติที่ผิดหรือการแสวงประโยชน์ รวมถึงการกระทำอันมิชอบทางเพศขณะอยู่ในความดูแลของบิดามารดา ผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นใดซึ่งเด็กนั้นอยู่ในความดูแล

2. ตามแต่จะเหมาะสม มาตรการคุ้มครองเช่นว่านี้ ควรรวมถึง กระบวนการที่มีประสิทธิผลสำหรับการจัดตั้งแผนงานทางสังคม ในอันที่จะให้การสนับสนุนที่จำเป็นแก่เด็กและบุคคลซึ่งเด็กนั้นอยู่ในความดูแล ตลอดจนกระบวนการที่มีประสิทธิผลสำหรับการป้องกันในรูปแบบอื่น และให้มีการระงับ การรายงานการส่งเรื่องเพื่อพิจารณา การสืบสวน การปฏิบัติ และการติดตามเรื่องของกรณีการปฏิบัติที่ผิดต่อเด็กตามที่ระบุมาแล้วข้างต้น และในกรณีที่เหมาะสม ให้ทางตุลาการเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

ข้อ 36 รัฐภาคีจะคุ้มครองเด็กจากการถูกแสวงประโยชน์ในทุกรูปแบบอื่นทั้งหมดที่เป็นผลร้ายต่อสวัสดิภาพของเด็กไม่ว่าในด้านใด

ข้อ 37 รัฐภาคีประกันว่า

จะไม่มีเด็กคนใดได้รับการทรมาน หรือถูกปฏิบัติ หรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้า จะไม่มีการลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตที่ไม่มีโอกาสจะได้รับการปล่อยตัว สำหรับความผิดที่กระทำโดยบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี

จะไม่มีเด็กคนใดถูกกีดรอนเสรีภาพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยพลการ การจับกุมกักขังหรือจำคุกเด็กจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย และจะใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้น และให้มีระยะเวลาที่สั้นที่สุดอย่างเหมาะสม

เด็กทุกคนที่ถูกกีดรอนเสรีภาพจะได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรม และด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์ และในลักษณะที่คำนึงถึงความต้องการของบุคคลในวัยนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กทุกคนที่ถูกกีดรอนเสรีภาพจะต้องถูกแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ เว้นแต่จะพิจารณาเห็นว่าจะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อเด็กที่จะไม่แยกเช่นนั้น และเด็กจะมีสิทธิที่จะคงการติดต่อกับครอบครัวทางหนังสือได้ตอบและการเยี่ยมเยียน เว้นแต่ในสภาพการณ์พิเศษ

เด็กทุกคนที่ถูกกีดรอนเสรีภาพมีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือทางอื่นที่เหมาะสมโดยพลัน ตลอดจนสิทธิที่จะคัดค้านความชอบด้วยกฎหมายของการกีดรอนเสรีภาพของเขาต่อศาล หรือหน่วยงานที่มีอำนาจอื่นที่เป็นอิสระและเป็นกลาง และที่จะได้รับคำวินิจฉัยโดยพลันต่อการดำเนินการ

ข้อ 39 รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ที่จะส่งเสริมการฟื้นฟูทั้งทางร่างกาย และจิตใจ และการกลับคืนสู่สังคมของเด็กที่ได้รับเคราะห์จากการละเลยในรูปแบบใด ๆ การแสวง ประโยชน์การกระทำอันมิชอบ การทรมานหรือการลงโทษ หรือการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้าโดยรูปอื่น หรือการพิพาทกันด้วยอาวุธ การฟื้นฟูหรือการกลับคืนสู่สังคมดังกล่าว จะเกิด ขึ้นในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพการเคารพตนเองและศักดิ์ศรีของเด็ก

ข้อ 40

1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืน กฎหมายอาญา ที่จะได้รับการปฏิบัติต่อในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรี และคุณค่าของเด็ก ซึ่งจะเสริมความเคารพของเด็กต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้อื่น และในลักษณะที่ต้องคำนึงถึงอายุของเด็กและความปรารถนาที่จะส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม และการมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ของเด็กในสังคม

2. เพื่อการนี้ และโดยคำนึงถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องของตราสารระหว่างประเทศ รัฐภาคี ประกันว่า

ก) จะไม่มีเด็กคนใดถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาโดย เหตุแห่งการกระทำหรืองดเว้นการกระทำ ซึ่งไม่ต้องห้ามตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่าง ประเทศ ในขณะที่การกระทำหรือการงดเว้นการกระทำนั้นเกิดขึ้น

ข) เด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหา หรือตั้งข้อหาว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาอย่างน้อยที่สุด จะได้รับหลักประกัน ดังต่อไปนี้

(1) ได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่ามีความผิด ตามกฎหมาย

(2) ได้รับแจ้งข้อหาทันทีและโดยตรง และในกรณีที่เหมาะสมโดยผ่านบิดา มารดาหรือผู้ปกครองตามกฎหมาย และจะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสม เพื่อการเตรียมและการสู้คดีของเด็ก

(3) ได้รับการตัดสินโดยไม่ชักช้า โดยหน่วยงานหรือองค์กรทางตุลาการที่มี อำนาจเป็นอิสระและเป็นกลาง ในการพิจารณาความอย่างยุติธรรมตามกฎหมาย ทั้งนี้ ให้มีความ ช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือทางอื่นที่เหมาะสม เว้นเสียแต่เมื่อพิจารณาเห็นว่าจะไม่เป็นประโยชน์ สูงสุดต่อเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อคำนึงถึงอายุเด็กหรือสถานการณ์ บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ตามกฎหมาย

(4) จะไม่ถูกบังคับให้เปิดเผยหรือสารภาพผิด สามารถซักถามหรือซักค้านพยาน และให้พยานของตนเข้ามามีส่วนร่วม และให้มีการซักถามพยานแทนตนภายใต้เงื่อนไขแห่งความเท่าเทียมกัน

(5) หากพิจารณาว่าได้มีการฝ่าฝืนกฎหมายอาญา ก็ให้การวินิจฉัยหรือมาตรการใดที่กำหนดโดยผลของการวินิจฉัยนั้น ได้รับการทบทวนโดยหน่วยงานหรือองค์การทางตุลาการที่มีอำนาจเป็นอิสระและเป็นกลางในระดับสูงขึ้นไป

(6) ให้มีความช่วยเหลือของล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากเด็กไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้อยู่

(7) ในทุกขั้นตอนของกระบวนการพิจารณาให้เคารพต่อเรื่องส่วนตัวของเด็กอย่างเต็มที่

3. รัฐภาคีจะหาทางส่งเสริมให้มีการตรากฎหมาย กำหนดกระบวนการวิธีพิจารณา จัดตั้งหน่วยงานและสถาบัน ซึ่งจะใช้เป็นการเฉพาะกับเด็กที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ก) การกำหนดอายุขั้นต่ำ ซึ่งเด็กที่มีอายุน้อยกว่านั้นจะถูกถือว่าไม่มีความสามารถที่จะฝ่าฝืนกฎหมายอาญาได้

ข) เมื่อเห็นว่าเหมาะสมและเป็นที่พึงปรารถนา ให้กำหนดมาตรการที่จะใช้กับเด็กเหล่านั้น โดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการ ทั้งนี้ โดยมีเงื่อนไขว่าสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองตามกฎหมาย จะได้รับการเคารพอย่างเต็มที่อยู่

4. การดำเนินการต่าง ๆ เช่น คำสั่งให้มีการดูแล เน้นแนว และควบคุมการให้คำปรึกษา การภาคทัณฑ์ การอุปการะดูแล แผนงานการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพและทางอื่น นอกเหนือจากการให้สถาบันเป็นผู้ดูแล จะต้องมิใช่เพื่อประกันว่าเด็กจะได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่เหมาะสมแก่ความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก และได้สัดส่วนกับทั้งสภาพการณ์ และความผิดของเด็ก

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

“สืบเสาะและพินิจ” หมายความว่า การค้นหาและรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคล และนำมาวิเคราะห์วินิจฉัยตามหลักวิชาการทางสังคมสงเคราะห์ แพทย์ จิตวิทยา กฎหมาย และหลักวิชาการอื่นที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและครอบครัวของบุคคลนั้น

“สถานพัฒนาและฟื้นฟู” หมายความว่า สถานที่ โรงเรียน สถาบัน หรือศูนย์ที่จัดขึ้น เพื่อให้การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการศึกษา แนะแนว และการฝึกอบรมอาชีพแก่เด็กที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นกรณีพิเศษ

“สถานพินิจ” หมายความว่า สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนของ แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

มาตรา 5 ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ในจังหวัดใดยังมิได้เปิดทำการศาลเยาวชนและครอบครัวหรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลจังหวัด ให้ศาลจังหวัดมีอำนาจพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 22 การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

การกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก หรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ต่อเด็กหรือไม่ ให้พิจารณาตามแนวทางที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 26 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้

- (1) กระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
- (2) จงใจหรือละเลยไม่ให้อาหารจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือรักษาพยาบาลแก่เด็กที่อยู่ในความดูแลของตน จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
- (3) บังคับ ชูเชื้อ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำผิด
- (4) โฆษณาทางสื่อมวลชนหรือเผยแพร่ด้วยประการใด เพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้แก่บุคคลอื่นที่มีโชติของเด็กร เว้นแต่เป็นการกระทำของทางราชการหรือได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว
- (5) บังคับ ชูเชื้อ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำด้วยประการใดให้เด็กไปเป็นขอทาน เด็กเร่ร่อน หรือใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอทานหรือการกระทำผิด หรือกระทำด้วยประการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก

(6) ใช้ จ้าง หรือวานเด็กให้ทำงานหรือกระทำการอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโต หรือขัดขวางต่อพัฒนาการของเด็ก

(7) บังคับ ชูเชื้อ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กเล่นกีฬาหรือให้กระทำการใดเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้าอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางต่อการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็กหรือมีลักษณะเป็นการทารุณกรรมต่อเด็ก

(8) ใช้หรือยินยอมให้เด็กเล่นการพนันไม่ว่าชนิดใดหรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนัน สถานค้าประเวณี หรือสถานที่ที่ห้ามมิให้เด็กเข้า

(9) บังคับ ชูเชื้อ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำการอันมีลักษณะลามกอนาจาร ไม่ว่าจะเข้าไปเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือเพื่อการใด

(10) จำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สูราหรือบุหรี่แก่เด็ก เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์ ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งมีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่าก็ให้ลงโทษตามกฎหมาย

สิทธิของผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

เนื่องจากการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 สำหรับสิทธิของเด็กและเยาวชนที่เกี่ยวข้องมีดังนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เป็นกฎหมายสูงสุด ว่าด้วยการจัดระเบียบการปกครองราชอาณาจักรไทย ที่เป็นลายลักษณ์อักษรฉบับที่ 18 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ร่างโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ ที่ได้รับการแต่งตั้งโดย คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) กลุ่มนายทหารที่ทำรัฐประหาร ยึดอำนาจการปกครองประเทศไทยสำเร็จเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ประกาศให้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สิ้นสุดลง และประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 บังคับใช้แทน ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้ผ่านการแปรญัตติ (การเสนอความคิดเห็นและขอแก้ไขเพิ่มเติม) แล้ว จากนั้นจึงได้แจกจ่ายเผยแพร่ไปยังประชาชนทั่วประเทศ เพื่อจัดให้มีการออกเสียงประชามติในวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2550 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองผู้ต้องหาและจำเลยไว้หลายประการ ดังนี้

1. สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ โดยที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ว่า ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้

2. สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองโดยไม่ถูกจับกุมคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย โดยที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ว่า ในคดีอาญาการจับและคุมขังบุคคลใดจะกระทำมิได้เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือผู้นั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้จับโดยไม่มีหมายตามที่กฎหมายบัญญัติ กล่าวโดยสรุป คือ จับและคุมขังไม่ได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล (หมายจับ หมายขัง) หรือผู้นั้นกระทำความผิดซึ่งหน้าหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้จับได้ โดยเหตุอื่นตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม 2545 ต้องขอหมายจับจากศาลก่อน เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้น (1) หรือ

3. เมื่อถูกจับต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับโดยเร็ว เช่น แจ้งว่าถูกจับข้อหาภัยยก ลักทรัพย์ หรือปล้นทรัพย์ ที่ไหน เมื่อใด

4. เมื่อถูกจับเจ้าพนักงานต้องให้โอกาสผู้ถูกจับแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจทราบในโอกาสแรก

5. ผู้ถูกจับต้องถูกนำตัวไปฝากขังต่อศาลภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวส่งไปที่ทำการของพนักงานสอบสวน

การฝากขัง หมายถึง การที่พนักงานสอบสวน (ตำรวจ) นำตัวผู้ถูกจับไปศาล เพื่อให้ศาลพิจารณาว่ามีเหตุที่จะขังผู้ถูกจับไว้ตามกฎหมายหรือไม่ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

6. มีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัว ทั้งนี้โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้บุคคลผู้ถูกควบคุม คุมขังหรือจำคุก ย่อมมีสิทธิพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัว

7. มีสิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมตามสมควร โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้บุคคลผู้ถูกควบคุม คุมขังหรือจำคุกมีสิทธิได้รับการเยี่ยมตามสมควร

8. มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

9. มีสิทธิได้รับการแจ้งจากพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาเพื่อให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาได้ทราบถึงสิทธิตามข้อ (7) (8) และ (9)

10. มีสิทธิที่จะได้รับการประกันตัว โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้บุคคลผู้ต้องหาหรือจำเลย มีสิทธิในการประกันตัวด้วย

(1) คำขอประกันในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็ว

(2) เจ้าพนักงาน เช่น ตำรวจจะเรียกหลักประกันเกินควรแก่กรณี

(3) การให้ประกันเป็นหลัก การไม่ให้ประกันเป็นข้อยกเว้นและการไม่ให้ประกันตัว

(4) กรณีที่ไม่ให้ประกัน ต้องแจ้งเหตุผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบโดยเร็วเพื่อที่จะอุทธรณ์คัดค้านการไม่ให้ประกัน ตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(5) ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ไม่ให้ประกัน ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิทราบโดยเร็ว
 ดังนั้น เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยยื่นประกันตัว เจ้าพนักงาน เช่น ตำรวจ ต้องรีบ
 พิจารณาคำขอโดยเร็ว จะเก็บเรื่องไว้หรือดึงเรื่องให้ชักช้าไม่ได้

11. ในชั้นสอบสวนผู้ต้องหาสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบ
 ปากคำของตนได้

12. จำเลยมีสิทธิตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวน หรือเอกสาร
 ประกอบคำให้การของตน เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้ว ทั้งนี้ตามที่กฎหมาย
 บัญญัติ

13. ผู้ต้องหาสิทธิขอทราบสรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวน
 และพนักงานอัยการในการสั่งคดี เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้ว ทั้งนี้ตามที่
 กฎหมายบัญญัติ

14. ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐด้วยการจัดหา
 ทนายความให้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีที่ผู้ถูกควบคุมหรือคุมขังไม่อาจหาทนายความได้
 รัฐต้องให้ความช่วยเหลือโดยจัดหาทนายความให้โดยเร็ว

15. สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง อันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา
 สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่จะไม่ให้ร้ายต่อตนเอง (Self Incrimination) ซึ่งตามหลัก
 กระบวนการอันควรแห่งกฎหมาย (Due Process of Law) บุคคลที่ถูกกล่าวหาสิทธิดังต่อไปนี้ คือ

(1) มีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองให้พ้นจากการทรมานและการบังคับในรูปแบบ
 ใด ๆ ที่กำหนดขึ้น เพื่อบีบบังคับเอาคำรับสารภาพ

(2) มีสิทธิที่จะไม่พูด โดยไม่มีการอนุมานความผิดจากการไม่พูดนั้น

16. มีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองมิให้เจ้าพนักงานทำการสอบสวนและรวบรวมพยาน
 หลักฐานโดยการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ถูกทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำการ
 โดยมีขอบด้วยประการใด ๆ โดยถือว่าพยานหลักฐานที่ได้มาโดยวิธีการดังกล่าวไม่อาจรับฟังเป็น
 พยานหลักฐานได้ และเจ้าพนักงานที่กระทำการโดยวิธีดังกล่าว ถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ
 ด้วยกฎหมาย หรือฐานทำร้ายร่างกาย

17. สิทธิของจำเลยเมื่อถูกฟ้องคดีแล้ว ได้มีข้อกำหนดรองรับหลักการที่บัญญัติไว้ใน
 รัฐธรรมนูญว่านับแต่เวลาที่ยื่นฟ้องแล้ว จำเลยมีสิทธิดังนี้

(1) ได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

(2) แต่งทนายแก้ต่างในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือในชั้นพิจารณาในศาลชั้นต้น
 ตลอดจนชั้นศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

- (3) ปรีกษาทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว
- (4) ตรวจสอบสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐานและคดีสำเนาหรือถ่ายรูปสิ่งนั้น ๆ
- (5) ตรวจสอบสำเนาคำให้การไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาของศาลและคดีสำเนาหรือขอรับสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องโดยเสียค่าธรรมเนียม เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมนั้น
- (6) ตรวจสอบหรือคดีสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตน

ถ้าจำเลยมีทนายความ ทนายความนั้นย่อมมีสิทธิเช่นเดียวกับจำเลยดังกล่าวแล้วด้วยและเมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ผู้เสียหายมีสิทธิตามวรรคหนึ่ง (6) เช่นเดียวกับจำเลยด้วย

18. สิทธิของจำเลยผู้บริสุทธิ์ที่จะได้รับค่าเสียหายจากการถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดี โดยรัฐธรรมนูญกำหนดว่า บุคคลใดตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดคดีนั้นว่า ข้อเท็จจริงเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามสมควรตลอดจนบรรดาสิทธิที่เสียไปเพราะการนั้นคืน ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

ปัจจุบันมีกฎหมายว่าด้วยการชดเชยค่าเสียหายให้แก่จำเลยผู้บริสุทธิ์แล้ว การดำเนินการจึงต้องเป็นไปตามกฎหมายดังกล่าว

19. สิทธิได้รับค่าทดแทนของบุคคลที่ต้องรับโทษอาญา ภายหลังศาลรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่และปรากฏว่ามีได้กระทำความผิด

โดยที่รัฐธรรมนูญ กำหนดว่าบุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาอันถึงที่สุด บุคคลนั้นผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการ อาจร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ และหากปรากฏตามคำพิพากษาต่อศาลที่รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ว่าบุคคลนั้นมิได้กระทำความผิด บุคคลนั้นหรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามสมควรตลอดจนบรรดาสิทธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

กรณีดังกล่าวนี้เป็นเรื่องที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยกระทำความผิด และได้รับโทษทางอาญา เช่น จำคุก ต่อมาปรากฏว่ามีข้อเท็จจริงในสาระสำคัญเปลี่ยนแปลงไปเป็นพยานหลักฐานใหม่จนมีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ และปรากฏว่าเขามีได้กระทำความผิดจึงมีสิทธิได้รับค่าทดแทนจากรัฐ

20. สิทธิที่จะร้องขอต่อศาลว่าการคุมขังเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย

โดยที่รัฐธรรมนูญกำหนดว่าในกรณีที่มีการคุมขังตัวบุคคลในคดีอาญาหรือในกรณีอื่นใดที่ผู้ถูกคุมขังเอง พนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขัง มีสิทธิร้องต่อศาลท้องถิ่นที่มีอำนาจพิจารณาดีอาญาว่าการคุมขังเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมีคำร้องเช่นว่านี้ ให้ศาลดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวโดยด่วน ถ้าเห็นว่าคำร้องนั้นมีมูล ศาลมีอำนาจสั่งผู้คุมขังให้นำตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยพลัน และถ้าผู้คุมขังแสดงให้เป็นที่พอใจของศาลไม่ได้ว่าการคุมขังเป็นชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้คุมขังไปทันที

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 90 ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการรองรับไว้แล้วในลักษณะเดียวกัน

21. สิทธิที่จะร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เมื่อปรากฏว่าบุคคลนั้นมิได้กระทำความผิด

รัฐธรรมนูญได้มีบทบัญญัติว่า บุคคลใดต้องรับโทษทางอาญาโดยคำพิพากษาอันถึงที่สุดบุคคลนั้น ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการ อาจมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ และหากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ว่าบุคคลนั้นไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด บุคคลนั้นหรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามสมควร ตลอดจนบรรดาสติภพที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้น ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

สิทธิที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2550 มีดังนี้

มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 6 รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับไม่ได้

มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 27 สิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง

มาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนบุคคลซึ่งถูก

ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวดนี้โดยตรง หากการใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้แล้วให้การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือจากรัฐในการใช้สิทธิตามความในหมวดนี้

มาตรา 29 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายโดยอนุโลม

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิ ร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นนั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือ การเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้

มาตรา 39 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา ที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา ที่กระทำความผิดนั้นมิได้ ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

- (1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง
- (2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่อง การได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษาหรือคำสั่ง
- (3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม
- (4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือ พยานในคดีใด มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้องรวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง
- (5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ
- (6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินการกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางเพศ

(7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

(8) ในคดีแพ่งบุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ มาตรา 52 เด็กและเยาวชน มีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว การแทรกแซงและการจำกัดสิทธิของเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อสงวนและรักษาไว้ซึ่งสถานะของครอบครัวหรือประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้น

เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมที่เหมาะสมจากรัฐ

มาตรา 81 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรมดังต่อไปนี้

(1) ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรมและทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และจัดระบบงานราชการและงานรัฐอย่างอื่นในกระบวนการ ยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพโดยให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

(2) คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิดทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและโดยบุคคลอื่น และต้องอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

(3) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมายที่ดำเนินการเป็นอิสระเพื่อปรับปรุงและพัฒนากฎหมายของประเทศ รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ โดยต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้นประกอบด้วย

(4) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการเป็นอิสระ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

(5) สนับสนุนการดำเนินการขององค์กรภายนอกที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย โดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว

สิทธิของผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน

สิทธิเบื้องต้นของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา

มาตรา 7/1 ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงาน
แจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุม และสถานที่ที่ถูกควบคุม
ในโอกาสแรกและให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาที่มีสิทธิดังต่อไปนี้ด้วย

พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว

ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน

ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร

ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา มีหน้าที่ แจ้งให้
ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหานั้นทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 134/1 ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหาไม่เกินไป
สิบแปดปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถาม
ผู้ต้องหามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหามี
ทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและผู้ต้องหาต้องการทนายความ ให้รัฐจัดหาทนายความให้ การจัดหา
ทนายความตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และ
เงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และให้ทนายความที่รัฐจัดหาให้ได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตาม
ระเบียบที่ กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง เมื่อได้จัดหา
ทนายความให้แก่ผู้ต้องหาตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสามแล้ว ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน หาก
ทนายความไม่อาจมาพบผู้ต้องหาได้ โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้พนักงานสอบสวนทราบหรือแจ้งแต่
ไม่มาพบผู้ต้องหายาก ในเวลาอันสมควร ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนผู้ต้องหาไปได้โดย
ไม่ต้องรอทนายความ แต่พนักงานสอบสวนต้องบันทึกเหตุอันจำเป็นในสำนวนการสอบสวนด้วย

มาตรา 134/2 ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ และมาตรา 133 ตรี มาใช้บังคับ
โดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาอายุไม่เกินสิบแปดปี

มาตรา 134/3 ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำ
ตนได้

มาตรา 134/4 ในการถามคำให้การผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบ
ก่อนว่า

(1) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(2) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ได้ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้ ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรา 134/1 มาตรา 134/2 และมาตรา 134/3 จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้

มาตรา 135 ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหานั้น

มาตรา 137 พนักงานสอบสวนขณะทำการอยู่ในบ้านเรือนหรือในสถานที่อื่น ๆ มีอำนาจสั่งมิให้ผู้ใดออกไปจากที่นั้น ๆ ชั่วเวลาเท่าที่จำเป็น

มาตรา 138 พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา

มาตรา 139 ให้พนักงานสอบสวนบันทึกการสอบสวนตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายนี้ อันว่าด้วยการสอบสวนและให้เอาบันทึก เอกสารอื่นซึ่งได้มาอีกทั้งบันทึกเอกสารทั้งหลายซึ่งเจ้าพนักงานอื่นผู้สอบสวนคดีเดียวกันนั้นส่งมารวมเข้าสำนวนไว้

เอกสารที่ยื่นเป็นพยานให้รวมเข้าสำนวน ถ้าเป็นสิ่งของอย่างอื่นให้ทำบัญชีรายละเอียดรวมเข้าสำนวนไว้

เพื่อประโยชน์ในการติดตามพยานให้ไปตามกำหนดนัดของศาล ให้พนักงานสอบสวนบันทึกรายชื่อของพยานบุคคลทั้งหมดพร้อมที่อยู่หรือสถานที่ติดต่อ หมายเลขโทรศัพท์หรือช่องทางอื่นที่ใช้ในการติดต่อพยานเหล่านั้นเก็บไว้ ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน

มาตรา 140 เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวน เห็นว่าการสอบสวนเสร็จแล้ว ให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(1) ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดและความผิดนั้นมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี ให้พนักงานสอบสวนงดการสอบสวน และบันทึกเหตุที่งดนั้นไว้ แล้วให้ส่งบันทึกพร้อมกับสำนวนไปยังพนักงานอัยการ

ถ้าอัตราโทษอย่างสูงเกินกว่าสามปี ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการพร้อมทั้งความเห็นที่ควรให้งดการสอบสวน

ถ้าพนักงานอัยการสั่งให้ส่ง หรือให้ทำการสอบสวนต่อไป ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามนั้น

(2) ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิด ให้ใช้บทบัญญัติในสัมาตราต่อไปนี้

มาตรา 141 ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่เรียกหรือจับตัวยังไม่ได้เมื่อได้ความตามทางสอบสวนอย่างใด ให้ทำความเห็นว่าควรส่งฟ้องหรือส่งไม่ฟ้องส่งไปพร้อมกับสำนวนยังพนักงานอัยการ

ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยว่าควรส่งไม่ฟ้อง ให้ยุติการสอบสวนโดยส่งไม่ฟ้อง และให้แจ้งคำสั่งนี้ให้พนักงานสอบสวนทราบ

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสอบสวนต่อไป ก็ให้ส่งพนักงานสอบสวนปฏิบัติเช่นนั้น

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรส่งฟ้อง ก็ให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหา มา ถ้าผู้ต้องหาอยู่ต่างประเทศ ให้พนักงานอัยการจัดการเพื่อขอให้ส่งตัวข้ามแดนมา

มาตรา 142 ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิดและผู้นั้นถูกควบคุม หรือขังอยู่ หรือปล่อยชั่วคราวหรือเชื่อว่าคงได้ตัวมาเมื่อออกหมายเรียก ให้พนักงานสอบสวนทำความเห็นตามท้องสำนวนการสอบสวน ว่าควรส่งฟ้องหรือส่งไม่ฟ้องส่งไปยังพนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวน

ในกรณีที่เสนอความเห็นควรส่งไม่ฟ้อง ให้ส่งแต่สำนวนพร้อมด้วยความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ส่วนตัวผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจปล่อยหรือปล่อยชั่วคราว ถ้าผู้ต้องหาถูกขังอยู่ ให้ขอเองหรือขอให้พนักงานอัยการขอต่อศาลให้ปล่อย

ในกรณีที่เสนอความเห็นควรส่งฟ้อง ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนพร้อมกับผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เว้นแต่ผู้ต้องหานั้นถูกขังอยู่แล้ว

แต่ถ้าเป็นความผิด ซึ่งพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบได้ และผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามเปรียบเทียบนั้นแล้ว ให้บันทึกการเปรียบเทียบนั้นไว้ แล้วส่งไปให้พนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวน

อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

มาตรา 5 คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดให้ถือ อายุเด็กหรือเยาวชนนั้นในวันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น

มาตรา 6 ให้นำบทบัญญัติแห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้ บังคับแก่คดีเยาวชนและครอบครัวเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัติ นี้

มาตรา 49 ห้ามมิให้จับกุมเด็กซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เว้นแต่เด็ก นั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีผู้เสียหายชี้ตัว และยืนยันให้จับหรือมีผู้ขอ ให้จับโดยแจ้งว่าได้มีการร้องทุกข์ไว้แล้ว หรือมีหมายจับตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาการจับกุมเยาวชนให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 50 ภายใต้บังคับบทบัญญัติเกี่ยวกับการเปรียบเทียบคดีอาญาเมื่อ มีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด และคดีนั้นจะต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาในศาลเยาวชน และครอบครัวให้เจ้าพนักงานผู้จับกุม หรือควบคุมเด็กหรือเยาวชนนั้นแจ้งการจับกุมหรือควบคุม ไปยังผู้อำนวยการ สถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจตลอดจนบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่โดยไม่ชักช้า ในกรณีเช่นว่านี้พนักงานสอบสวนจะต้องถามปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมง นับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนนั้น มาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน เมื่อพนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กหรือเยาวชนแล้ว ให้ส่งตัวเด็กหรือ เยาวชนนั้นไปยังสถานพินิจ ผู้อำนวยการสถานพินิจดังกล่าวจะควบคุมเด็กหรือเยาวชนนั้น ไว้ยังสถานพินิจหรือจะปล่อยชั่วคราวโดยมอบตัวเด็กหรือเยาวชน ให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่โดยไม่มี ประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกัน และหลักประกันก็ได้หรือจะมอบตัวเด็กหรือ เยาวชนไว้กับบุคคลหรือองค์การที่เห็นสมควรก็ได้

เมื่อมีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาล้าง โดยพลัน หากเห็นไม่สมควรให้ปล่อยชั่วคราวให้รีบส่งคำร้องขอให้ปล่อย ชั่วคราว พร้อมทั้งความเห็นไปให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษา หัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว แล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณาคำสั่ง คำสั่ง ของอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล เยาวชนและครอบครัว จังหวัดหรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ให้เป็นที่สุด แต่ไม่ตัดสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวใหม่ส่วนการสอบสวนนั้น ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แม้ว่าจะมีข้อสงสัยเกี่ยวกับอายุของ เด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับหรือควบคุมนั้นก็ตาม

มาตรา 51 เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดแล้วให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบรีบดำเนินการสอบสวน และส่งสำนวน การสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการ ยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้ทันภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือ เยาวชนนั้นถูกจับกุมในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ จำคุกเกินหกเดือนแต่ไม่เกินห้าปีจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หากเกิดความ จำเป็นไม่สามารถฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อศาลให้ทันภายในระยะเวลาดังกล่าว

ในวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอ ผัดฟ้องต่อไปได้อีกครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน แต่ทั้งนี้ต้อง ไม่เกินสองครั้ง

ในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ จำคุกเกิน ห้าปี จะมีโทษด้วยหรือไม่ก็ตาม เมื่อศาลสั่งอนุญาตให้ผัดฟ้องครบ สองครั้งแล้ว หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอผัดฟ้องต่อไปอีกโดยอ้างเหตุผลจำเป็น ศาลจะ อนุญาตตามคำขอนั้นได้ต่อ เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการได้แสดงถึงเหตุจำเป็นและ นำพยาน เบิกความประกอบจนเป็นที่พอใจแก่ศาล ในกรณีเช่นว่านี้ศาลมีอำนาจสั่ง อนุญาตให้ ผัดฟ้องต่อไปได้อีกครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองครั้ง

ในการพิจารณาคำร้องขอผัดฟ้อง เด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาจะต้องตั้งที่ปรึกษากฎหมาย เพื่อแถลงข้อคัดค้านหรือซักถามพยานก็ได้

บทบัญญัติ มาตรานี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบแห่ง ท้องที่ นอกเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว เป็นผู้ดำเนินการสอบสวน แต่พนักงานสอบสวน เช่นว่านี้จะต้องรับผิดชอบการสอบสวน และส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยัง พนักงานอัยการ เพื่อฟ้องคดีต่อ ศาลให้ทันภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุม เว้นแต่ ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ให้จำคุกเกินหก เดือนแต่ไม่ เกินห้าปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ให้ขยายระยะเวลา เป็นหกสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือ เยาวชนนั้นถูกจับกุม และความผิดอาญาที่มี อัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุก เกินห้าปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ได้ขยายระยะเวลาเป็นเก้าสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือ เยาวชนนั้นถูกจับกุม

มาตรา 52 ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาหลบหนีจากการควบคุมในระหว่างสอบสวน มิให้พ้นระยะเวลาที่หลบหนีนั้นรวมเข้าในกำหนดระยะเวลา ตามมาตรา 51 มาตรา 53 ห้ามมิให้ พนักงานอัยการฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา ตามมาตรา 51 เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจาก อัยการสูงสุด

มาตรา 54 ในกรณีที่พนักงานสอบสวน พนักงานฝ่ายปกครอง หรือ ตำรวจจำต้อง ควบคุมเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหา ไว้ก่อนส่งตัวไปยังสถานพินิจ ตามมาตรา 50 ห้ามมิให้ควบคุม เด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหานั้นไว้ปะปนกับผู้ใหญ่ และห้ามมิให้ควบคุมไว้ในห้องขังที่จัดไว้สำหรับ ผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่

มาตรา 55 เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 50 แล้ว ให้ ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) สั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงตามมาตรา 34 (1) เว้นแต่ในคดีอาญา ซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าผู้อำนวยการสถาน พินิจเห็นว่าการสืบเสาะข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่จำเป็น แก่คดี จะสั่งงดการสืบเสาะข้อเท็จจริงนั้นเสียก็ได้ แล้วให้แจ้งไปยังพนักงานสอบสวนที่เกี่ยวข้อง

(2) ทำรายงานในคดีที่มีการสืบเสาะเพื่อแสดงถึงข้อเท็จจริงตามมาตรา 34 (1) และแสดงความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กหรือ เยาวชน แล้วส่งรายงานและความเห็นนั้นไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี และถ้ามีการฟ้องร้องเด็กหรือ เยาวชนต่อศาล ให้เสนอ รายงานและความเห็นนั้นต่อศาลพร้อมทั้งความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษ หรือ การใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย

(3) ในกรณีที่ไม่ได้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไปชั่วคราวหรือไม่ได้มอบตัวเด็กหรือเยาวชนไว้กับบุคคลหรือองค์การตามมาตรา 50 ให้เด็กหรือ เยาวชนได้รับการปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

(ก) ทำความสะอาดร่างกายและเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย

(ข) ให้แพทย์ตรวจร่างกายและถ้าเห็นสมควร ให้จิตแพทย์ตรวจจิตใจด้วย

(ค) ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนเจ็บป่วย ซึ่งควรจะได้รับ การรักษาพยาบาล ก่อนดำเนินคดี ให้มีอำนาจสั่งให้ได้รับการรักษาพยาบาลในสถานพินิจ หรือสถานพยาบาลอื่นตามที่เห็นสมควร ในกรณีเช่นนี้ให้แจ้งไปยังพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 56 ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในความควบคุมระหว่างการสอบปากคำตาม มาตรา 50 หรืออยู่ในความควบคุมของสถานพินิจระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดีก็ดี ระหว่างการตรวจร่างกายหรือจิตใจหรือรับการ รักษาพยาบาลก็ดี ไม่ให้ถือว่าเป็นการควบคุมตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา แต่ถ้าศาลพิพากษาลงโทษ หรือใช้วิธีการสำหรับเด็ก และเยาวชน ศาลจะคิดหักจำนวนวันที่อยู่ในความควบคุมระหว่างการสอบปากคำ หรืออยู่ใน ความควบคุมของสถานพินิจให้ก็ได้

มาตรา 57 ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนถูกส่งตัวไปควบคุมไว้เพื่อฝึกอบรม ตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลหลบหนีไปจากการควบคุมแล้วภายหลังจับตัว มาได้ ให้ศาลชั้นต้นที่พิพากษา หรือมีคำสั่ง หรือศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจในท้อง ที่ที่เด็กหรือเยาวชนถูกส่งตัวไปควบคุมไว้เพื่อฝึก และอบรมมีอำนาจสั่งเพิ่ม กำหนดเวลาที่ต้องฝึก และอบรมขึ้นตามที่เห็นสมควรแทนการลงโทษ อาญาก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกว่าเวลาที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์

สรุปได้ว่าตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดี เยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ได้กำหนดอำนาจของพนักงานสอบสวนไว้ว่า เมื่อมีการจับกุม

ตัวเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดแล้ว คดีนั้นจะต้องได้รับการพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัว เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองจะต้องดำเนินขั้นตอนตามที่กฎหมายกำหนดไว้โดยเคร่งครัด กล่าวคือ ทันทีที่ได้มีการจับกุมตัวเด็กและเยาวชน มาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน ผู้จับกุมหรือผู้ที่ควบคุมตัวเด็กและเยาวชนนั้น จะต้องรีบแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจและบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กและเยาวชนนั้นอยู่อาศัยด้วยทันทีที่สามารถจะกระทำได้ และพนักงานสอบสวนจะต้องทำการถามปากคำเด็กหรือเยาวชนนั้นเพียงเพื่อที่จะทราบข้อมูลเบื้องต้น เช่น ชื่อ ที่อยู่ อายุ ให้เสร็จสิ้นภายใน 24 ชั่วโมง โดยระหว่างนี้ห้ามทำการควบคุมปะปนกับผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ ทั้งนี้เพื่อมิให้เด็กและเยาวชนเห็น หรือได้รับการเลี่ยมสอนในทางที่ผิดจากผู้ต้องหาเหล่านั้น ซึ่งในทางปฏิบัติจะให้เด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ เป็นผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อไป โดยที่พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจในการควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนเกินกว่านั้น (เกินกว่า 24 ชั่วโมง) และไม่มีอำนาจในการส่งปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไปชั่วคราว หลังจากส่งตัวไปยังสถานพินิจแล้ว พนักงานสอบสวนก็ยังคงต้องดำเนินการสอบสวนคดีนั้นต่อไปให้เสร็จ และส่งสำนวนให้พนักงานอัยการภายในกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด เพื่อทำการยื่นฟ้องเด็กและเยาวชนนั้นต่อศาลให้ทันกำหนดเวลา

1.3 การสอบสวนปากคำผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน

องค์กรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมบางองค์กร เห็นว่าความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคมเกิดขึ้น จึงได้เรียกร้องและต่อสู้ให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ต้องหาที่เป็นพลเรือน โดยเฉพาะผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน จนในที่สุดได้มีการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และต่อมาจึงได้มีมาตรการที่จะให้องค์กรต่าง ๆ อาทิ อัยการ ทนายความ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ เข้าร่วมฟังการในการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน

การสอบสวนปากคำผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550 ลงวันที่ 12 ธันวาคม 2550) ตามมาตรา 133 ทวิ และ มาตรา 133 ตริ ประกอบกับมาตรา 134/2 ได้กล่าวถึงอำนาจของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนปากคำเด็กและเยาวชนไว้ว่า

การสอบสวนผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2 กำหนดหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. เด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี
2. ต้องเป็นความผิดที่ระบุไว้ 9 ประการ ความผิด คือ 1. คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ 2. ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการข่มขืนต่อผู้ 3. ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ 4. ความผิดฐานกรรโชกทรัพย์ 5. ชิงทรัพย์ 6. ปล้นทรัพย์ 7. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี 8. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก 9. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ
3. ถ้าเป็นคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีต้องร้องขอ

4. ให้นำวิธีการถามปากคำเด็กในฐานะผู้เสียหายหรือพยานมาใช้ด้วย

5. ต้องมีทนายความร่วมในการสอบสวนเด็กซึ่งเป็นผู้ต้องหาด้วย

ข้อสังเกต บุคคลที่เข้าร่วมในการถามปากคำเด็กซึ่งเป็นผู้ต้องหานั้น ให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอพนักงานอัยการ ซึ่งจะต้องมีทนายความร่วมอยู่ด้วยในการสอบสวนผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 วรรคแรก ซึ่งจะมีความแตกต่างจากการสอบสวนผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กตรงนี้ และการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กเพิ่มเติมก็ต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิด้วยทุกครั้ง กรณีผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กให้การรับสารภาพ และต้องมีการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพด้วยนั้น ก็ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ (วิธีการถามปากคำในฐานะผู้เสียหายหรือพยาน) มาใช้ด้วย เพราะการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพนั้นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนด้วย แต่ไม่ต้องกระทำต่อหน้าประชาชน อันจะทำให้ผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กเกิดความหวาดกลัว และทำให้มีผลกระทบต่อบุคคลในทางสังคมได้ ประการสำคัญจะเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย

1) วิธีการถามปากคำเด็กในฐานะผู้ต้องหา (ให้นำ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ มาใช้โดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2)

วิธีการถามปากคำเด็กในฐานะผู้ต้องหา ต้องดำเนินการ ดังนี้

1. ให้แยกกระทำเป็นสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคแรก)

2. ให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการ เข้าร่วมในการถามปากคำนั้นด้วย (ประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคแรก)

3. ในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร

4. ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้บุคคลตาม ข้อ 2. ทราบ (ประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคสอง)

5. บุคคลตามข้อ 2. อาจถูกผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กตั้งรังเกียจได้ หากมีกรณีดังกล่าวให้เปลี่ยนตัวผู้นั้น (ประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคสาม)

6. การถามปากคำเด็กให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดสดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน (ประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคสี่)

7. ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง ซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอบบุคคลทั้งหมดตามข้อ 2. ได้ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็ก โดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งอยู่ร่วมก็ได้แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบบุคคลนั้นไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีให้ถือว่าการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กในกรณีดังกล่าวได้กระทำไปแล้วไม่ชอบโดยกฎหมาย (ประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคห้า)

ข้อสังเกต ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งให้พนักงานสอบสวนร่วมกับคนที่มาพิจารณาว่ามีเหตุจำเป็นเร่งด่วนหรือไม่ เช่น คดีใกล้จะขาดอายุความหรือกรณีใกล้จะถึงแก่ความตาย เป็นต้น และถ้ามีการสอบสวนเพิ่มเติม แจ้งข้อหาเพิ่มเติมก็ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ ด้วย

2) การชี้ตัวผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็ก (ให้นำ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ตรี มาใช้โดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2)

การจัดให้ผู้เสียหายหรือพยานชี้ตัวเด็กซึ่งเป็นผู้ต้องหา ต้องมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ในกรณีที่พนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องจัดให้ผู้เสียหายหรือพยานชี้ตัวเด็กซึ่งเป็นผู้ต้องหาอายุไม่เกิน 18 ปี

2. ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กในสถานที่ที่เหมาะสม
3. ต้องให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลซึ่งเด็กร้องขอ พนักงานอัยการ และทนายความ (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1) ร่วมอยู่ด้วย
4. ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอบุคคลตามข้อ 3. ดังกล่าวพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการชี้ตัวเด็กผู้ซึ่งเป็นผู้ต้องหา โดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบุคคลนั้นไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีให้ถือว่าการชี้ตัวผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กในกรณีนี้ได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย
- 3) การจัดหาทนายความให้กับผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1)

การจัดหาทนายความให้ผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กต้องมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. ผู้ต้องหาไม่อายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา
 2. ก่อนเริ่มถามคำให้การ ให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่
 3. ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้โดยเร็ว (ถึงแม้ผู้ต้องหาไม่ต้องการก็ตาม)
- (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 242 วรรคแรก)
4. ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน หากทนายความไม่อาจมาพบผู้ต้องหาได้ โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้พนักงานสอบสวนทราบ หรือแจ้งแต่ไม่มาพบภายในเวลาอันสมควร
 5. ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนผู้ต้องหาไปได้โดยไม่ต้องรอทนายความ (แต่พนักงานสอบสวนต้องบันทึกเหตุการณ์นั้นไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย)
 6. การจัดหาทนายความ ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง และให้ทนายความที่รัฐจัดหาให้ได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

3. สิทธิของผู้ต้องหาในการให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำของตนได้

วิธีการดำเนินการให้ทนายความหรือผู้ซึ่งผู้ต้องหาไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตน มีดังต่อไปนี้

1. การถามปากคำผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีทนายความหรือผู้ซึ่งผู้ต้องหาไว้วางใจเข้าฟังด้วย
2. ทนายความหรือผู้ซึ่งผู้ต้องหาไว้วางใจที่เข้าฟัง จะตอบแทนผู้ต้องหาไม่ได้ (นอกจากเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาไม่เข้าใจคำถาม จะอธิบายขยายความในคำถามให้ผู้ต้องหาฟัง เพื่อให้ผู้ต้องหาเข้าใจคำถามที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น)

3. บทบัญญัติของกฎหมายมิได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานสอบสวนในการใช้ดุลยพินิจอนุญาตหรือไม่อนุญาตแต่อย่างใด ซึ่งพนักงานสอบสวนต้องจัดดำเนินการให้ทนายความหรือผู้ซึ่งผู้ต้องหาไว้วางใจเข้าฟังในการถามปากคำด้วยเสมอ

4. บทบัญญัติของกฎหมายมิได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องหา ถ้าผู้ต้องหาใช้สิทธิโดยไม่สุจริตหรือไม่ใช้สิทธิดังกล่าว (พนักงานสอบสวนก็อาจทำการถามปากคำโดยไม่มีทนายความหรือผู้ซึ่งผู้ต้องหาไว้วางใจก็ได้)

5. บทบัญญัติของกฎหมายมิได้กำหนดจำนวนทนายความหรือผู้ซึ่งผู้ต้องหาไว้วางใจเข้าฟังได้ (โดยหากมีมากกว่า 1 คน ก็สามารถทำได้ แต่ต้องเป็นไปโดยเหมาะสมที่จะไม่ขัดขวางหรือรบกวนการสอบสวน)

6. จัดให้ทนายความหรือผู้ซึ่งผู้ต้องหาไว้วางใจเข้าฟังการถามปากคำ ลงชื่อในฐานะพยานเข้าฟัง (เพื่อประโยชน์ให้ศาลสามารถนำมาพิจารณาซึ่งน้ำหนักในการพิจารณาพิพากษาลงโทษ โดยปราศจากข้อสงสัยว่าจะเป็นการถ่วงน้ำหนักที่ได้มาโดยมิชอบแต่อย่างใด)

4. หน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งสิทธิหรือดำเนินการในการสอบสวนผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็ก

4.1 พนักงานสอบสวนต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบก่อนที่จะถามคำให้การและต้องจัดดำเนินการให้กับผู้ต้องหา (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/4)

พนักงานสอบสวนต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบก่อนถามคำให้การผู้ต้องหา ดังนี้

1. ผู้ต้องหาสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ให้นำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

2. ผู้ต้องหาสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

พนักงานสอบสวนต้องจัดดำเนินการให้กับผู้ต้องหาดังต่อไปนี้

1. จัดหาทนายความให้กับเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งเป็นผู้ต้องหาในวันแจ้งข้อหา (หรือคดีประหารชีวิต) ก่อนเริ่มถามคำให้การ พนักงานสอบสวนต้องถามผู้ต้องหามีทนายหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้ (แต่ถ้าเป็นคนอื่น ๆ ที่มีอัตราโทษจำคุก ถ้าผู้ต้องหาต้องการทนายความ ถึงจัดหาทนายความให้) (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1)

2. การสอบสวนเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งเป็นผู้ต้องหา ต้องจัดให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมในการสอบสวนด้วย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2)

3. ต้องให้โอกาสแก่ผู้ต้องหาใช้สิทธิให้ทนายความ หรือผู้ซึ่งผู้ต้องหาไว้วางใจ เข้าฟังการสอบปากคำตน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/3)

4.2 ผลของการที่พนักงานสอบสวนไม่แจ้งสิทธิและไม่ดำเนินการให้กับผู้ต้องหา ก่อนถามปากคำ

ผลของการที่พนักงานสอบสวนไม่แจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบก่อนถามปากคำ หรือไม่จัดดำเนินการให้กับผู้ต้องหาดังกล่าวนั้น

ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิ หรือก่อนที่จะดำเนินการให้กับผู้ต้องหานั้น จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหานั้นไม่ได้ (มาตรา 134/4)

ขั้นตอนในการเตรียมการก่อนกระบวนการสอบสวนปากคำเด็ก

การประชุมทีม ประกอบไปด้วย นักสังคมสงเคราะห์/นักจิตวิทยา พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน เพื่อ

- ให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละวิชาชีพ
- ให้ทราบถึงความเป็นมาของเรื่องที่จะทำการสอบสวน
- กำหนดประเด็นในการซักถามร่วมกัน
- ทดลองเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมของอุปกรณ์และเพื่อให้แต่ละวิชาชีพทราบหน้าที่ของอุปกรณ์แต่ละชิ้น
- การจัดสถานที่และจัดเตรียมอุปกรณ์ช่วยในการสอบปากคำ
- ให้ทราบถึงลักษณะเฉพาะหรือข้อจำกัดของเด็กร่วมกัน

2. การปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาญามาตรา 133 ทวิ และมาตรา 133 ตรี

ประกอบกับมาตรา 134/2

2.1 ที่มาของการแก้ไขหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ และมาตรา 133 ตรี ประกอบกับมาตรา 134/2

คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีการปรับปรุงมาตรการ การสอบสวน และการพิจารณาคดีที่เด็ก ที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งเป็นผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือพยาน ให้มีความเหมาะสม และมีลักษณะที่เอื้ออำนวยให้ผู้เสียหายเหล่านั้นหันหน้ามาพึ่งพิงกระบวนการ

ยุติธรรมมากขึ้นกว่าเดิม ในการนี้คณะรัฐมนตรีได้เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่) พ.ศ. ต่อรัฐสภา เพื่อปรับปรุงมาตรการในการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือพยานที่เด็กอายุไม่เกิน 18 ปี เป็นผู้เสียหายและพยาน ให้สอดคล้องกับแนวทาง การคุ้มครองสตรีและเด็กที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและความรุนแรง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งประกาศใช้โดยพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2478 โดยมาตรา 3 บัญญัติให้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 เป็นต้นมานั้น ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้ง ส่วนมากทำเป็นพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม แต่บางครั้งก็มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยคณะปฏิวัติเช่นกัน

การแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 นั้นนับว่าเป็นการแก้ไขครั้งสำคัญที่สุดนับแต่ได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นต้นมาและการแก้ไขครั้งนี้ สืบเนื่องมาจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540

ต่อมาได้มีการปฏิวัติขึ้นเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 อันนำมาสู่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ จึงได้มีร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และผ่านการพิจารณาของรัฐสภา จนกระทั่งประกาศใช้เป็น พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550 ซึ่งประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2550 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา กล่าวคือ กฎหมายนี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550 ที่มีลักษณะอย่างไม่เป็นทางการว่าเป็นฉบับแก้ไขให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ซึ่งก็เป็นความจริงเป็นส่วนใหญ่ แต่นอกเหนือจากการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว ก็ยังมีการแก้ไขบทบัญญัติอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เรื่องที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยอีกด้วย

โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ เนื่องด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดวิธีปฏิบัติในการถามปากคำ การสืบพยาน และการชี้ตัวผู้ต้องหาของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี รวมถึงการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงาน

อัยการอยู่ร่วมด้วย โดยมีมุ่งหมายมิให้เด็กได้รับผลกระทบทั้งทางร่างกายและสภาวะทางจิตใจจากกระบวนการยุติธรรม แต่เนื่องจากการที่มีได้จำกัดประเภทคดี ซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้วิธีการพิเศษอย่างแท้จริงไว้ จึงทำให้การดำเนินคดีบางประเภทเป็นไปด้วยความล่าช้าโดยไม่จำเป็น ประกอบกับการถามปากคำมีความซ้ำซ้อนในแต่ละขั้นตอน ทำให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมเกินสมควร ดังนั้น เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สาระสำคัญในการแก้ไขในมาตรา 133 ตร

การจัดให้เด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ชี้ตัวบุคคล ซึ่งแต่เดิมบัญญัติว่าเพื่อชี้ตัว ผู้ต้องหาเท่านั้น ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เพราะในบางกรณีการชี้ตัวเพื่อยืนยันตัวผู้กระทำผิดอาจมีทั้งผู้ต้องหาหรือไม่ใช่ผู้ต้องหา ปะปนกันด้วย มาตรา 133 ตร. ใหม่ จึงแก้ไขจากถ้อยคำเดิมว่า ชี้ตัวผู้ต้องหา เป็น ชี้ตัวบุคคลใด เพื่อให้ขอบข่ายการคุ้มครองขยายออกไปมากขึ้น

การสอบสวนผู้ต้องหาเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี เดิมมาตรา 134 ตร. ที่มีการเพิ่มเติมเข้ามาตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550 และถูกแก้ไขเป็นมาตรา 134/2 ใหม่ กำหนดให้อนุโลม มาตรา 133 ทวิ กรณีการถามปากคำกรณีเด็กเป็นผู้เสียหาย/พยาน ที่จะต้องมีนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการ เข้าร่วมในการสอบปากคำด้วยแต่ก็บังคับใช้เฉพาะ กรณีที่เด็กอายุไม่เกิน 18 ปี นั้นเป็นผู้เสียหายหรือพยานเท่านั้น

ดังนั้นมาตรา 134 ตร. เดิม จึงให้อนุโลมมาใช้กรณีการสอบสวนเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในฐานะผู้ต้องหาด้วย

แต่บทบัญญัติในมาตรา 134/2 ใหม่ให้อนุโลมนอกจากมาตรา 133 ทวิ แล้วยังให้อนุโลมเอามาตรา 133 ตร. กรณีที่เด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในฐานะผู้เสียหายหรือพยานต้องมีการชี้ตัว นอกจากต้องจัดให้มีบุคคลทำนองเดียวกับมาตรา 133 ทวิ มาร่วมด้วยแล้ว ยังต้องจัดให้มีการป้องกันมิให้ผู้ถูกชี้และผู้ชี้เห็นกันด้วย

ดังนั้นการที่มาตรา 134/2 ใหม่ให้อนุโลมมาตรา 133 ตร. มาใช้นี้ จึงหมายความว่า หากเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ตกเป็นผู้ต้องหาก็ต้องจัดให้มีบุคคลทำนองเดียวกันมาร่วมด้วย และต้องจัดให้มีการป้องกันมิให้ผู้ถูกชี้และผู้ชี้เห็นกันด้วย

ผลในทางกฎหมายกรณีไม่จัดให้มีการดำเนินการตามมาตรา 133 ทวิ และ 133 ตร. กรณีสอบสวนผู้ต้องหาอายุไม่เกิน 18 ปีนี้กำหนดในมาตรา 134/4 วรรคท้าย ว่าหากไม่ปฏิบัติตามมาตรา 134/2 แล้ว ถ้อยคำที่ผู้ต้องหา ให้ไว้ก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรา 134/2 นี้จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้ แต่ไม่มีผลทำให้การสอบสวนนั้นเสียไปทั้งหมด

เมื่อมีการแก้ไขมาตรา 134 ตี เป็นมาตรา 134/2 และบัญญัติผลในมาตรา 134/4 บรรดาทำแล้ว จึงมีผลทำให้การสอบสวนเสียไปบางส่วนเท่านั้น

การปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามมาตรา 133 ทวิ และ มาตรา 133 ตี กำหนดให้หมื่นนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เข้ามีส่วนร่วมในการร้องทุกข์การ สอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง และการพิจารณา ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิต และร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐาน กระชก ซึ่งทรัพย์และปล้นทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการ ป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและ ปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ การที่กฎหมายใหม่ ดังกล่าวกำหนดให้หมื่นนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้ามามีส่วนร่วมในคดี เป็นหลักการใหม่ที่ จะช่วยบรรเทาปัญหาการขาดความรู้ทางจิตวิทยาของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม เพื่อไม่ให้ เด็กถูกตอกย้ำตราบาปให้หนักขึ้น

กำหนดให้การถามปากคำเด็กในฐานะเป็นผู้เสียหายหรือพยาน ให้แยกกระทำเป็นส่วนสด ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และในกรณีที่พนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องจัดให้เด็กอายุ ไม่เกิน 18 ปี ในฐานะเป็นผู้เสียหายหรือพยานชี้ตัวผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการชี้ตัว ผู้ต้องหาในสถานที่ที่เหมาะสมและสามารถป้องกันมิให้ผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหายหรือพยานที่เป็น เด็ก

การชี้ตัวผู้ต้องหาดังกล่าวให้หมื่นนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่เด็กร้อง ขอและพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วย ก็จะช่วยลดปัญหาความหวาดกลัวของเด็กจากการเผชิญหน้า บุคคลดังกล่าวได้

ในชั้นสอบสวนให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำ เด็ก ซึ่งเป็นผู้เสียหายหรือพยานไว้ การบันทึกภาพและเสียงดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้ อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน

สภาพแวดล้อมและสถานที่ที่มีการสอบสวน

เด็กและเยาวชนจะเล่าข้อเท็จจริง และรายละเอียดได้อย่างถูกต้องในสภาพที่ไม่เป็นทาง การและในสถานที่ที่มีความเป็นส่วนตัว โดยการนำเด็กไปสถานที่ตำรวจนั้นไม่เหมาะต่อการสอบปาก คำเด็ก เนื่องจากเด็กอาจจะรู้สึกหวาดกลัวที่เห็นผู้คนแต่งกายในชุดเครื่องแบบ และนอกจากนี้ใน สถานีตำรวจยังมีคนมากมาย ดังนั้นในการสอบสวนปากคำเด็กจึงมีการจัดห้องเพื่อสอบปากคำเด็ก

เป็นพิเศษ เพื่อช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกสบายใจปราศจากความวุ่นวายที่จะเบี่ยงเบนความสนใจเด็ก และรูปแบบของห้องควรมีลักษณะที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่น

เมื่อต้องสอบปากคำผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยาน ซึ่งเป็นเด็ก สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ การสร้างความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกันและสร้างความรู้สึกที่เป็นกันเองกับเด็กตั้งแต่วินาทีแรกที่เจอกัน เพื่อจะได้รับการไว้วางใจจากเด็กจนเด็กยอมเปิดเผยเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตน

บุคคลที่ควรอยู่กับเด็กในเวลาที่มีการสอบสวน

ในการสอบปากคำเด็กแต่ละครั้งควรต้องมีการจำกัดจำนวนบุคคล และจำนวนครั้งที่ จะสอบปากคำเด็ก เนื่องจากการซักถามหลาย ๆ ครั้งจะเป็นการสร้างความกดดันให้กับเด็กและอาจ ทำให้เด็กให้การไม่เหมือนกันในแต่ละครั้ง

โดยทั่วไปในการสอบปากคำพบว่า เด็กส่วนใหญ่ต้องการให้มีคนอื่นอยู่ร่วมเป็นเพื่อน ด้วย สำหรับตัวบุคคลที่อยู่ร่วมกับเด็กควรถามให้แน่ชัดว่าเด็กต้องการให้ใครอยู่ด้วย เนื่องจากใน บางครั้งเด็กอาจไม่ต้องการให้พ่อ แม่ ญาติหรือบุคคลใกล้ชิดติดอยู่กับเด็กเสมอไป เพราะเด็กบางคน มีความรู้สึกอับอายต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตน และไม่เต็มใจที่จะเปิดเผยรายละเอียดทั้งหมดต่อ หน้าบุคคลดังกล่าว ทำให้การสอบปากคำในกรณีนี้ทำได้ยากขึ้น

การบันทึกการสอบปากคำในชั้นสอบสวน

ในการสอบปากคำจะเริ่มกระทำเมื่อเด็กมีความพร้อม และในระหว่างการสอบปากคำ จะมีการบันทึกวิดีโอเทปทั้งภาพและเสียง โดยภาพและเสียงที่ได้จากการสอบปากคำเด็กถือเป็น พยานหลักฐานสำคัญของคดี

สถานที่ที่เหมาะสมที่ใช้ในการสอบสวนควรมีลักษณะดังนี้

- ควรเป็นห้องที่จัดไว้สอบสวนปากคำโดยเฉพาะห้องจะต้องเงียบปราศจากเสียงรบกวน ห้ามมิให้คนผ่านเข้าออกในขณะที่มีการสอบสวน และไม่ควรมีบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน อยู่ในห้องสอบสวน
- สภาพของห้องอย่าให้ผู้ที่ถูกสอบสวนปากคำมีความนึกคิดหวาดหวั่นวิตกในตัวของ เขา และในลักษณะเดียวกัน ก็ควรให้เขา มีความสบายใจ เพื่อจะได้ตอบคำถามตามความมุ่งหมาย หน้าต่างไม่ควรมียูทกรง และอากาศถ่ายเทได้สะดวก
- ห้องสอบสวนไม่ควรมีเครื่องประดับภาพ เครื่องตกแต่งอย่างอื่น เพราะจะดึงดูดเอา ความสนใจของผู้ที่ถูกสอบปากคำไป ทำให้การสอบสวนไม่มีประสิทธิภาพ
- แสงสว่างควรมีเพียงพอไม่สว่างหรือมืดจนเกินไป และมีพอนที่จะทำให้บันทึกภาพได้ อย่างชัดเจนและเห็นบุคคลที่เข้ามาร่วมรับฟังการสอบสวนครบทุกคนตามองค์ประกอบที่กฎหมาย ได้บัญญัติไว้

- ในห้องสอบสวนควรมีความเงียบสงบ และไม่ควรมีโทรศัพท์หรือเสียงรบกวนอย่างอื่นอันเป็นอุปสรรคในการบันทึกเสียง

2.2 บทบาทหน้าที่ของสหวิชาชีพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ และมาตรา 133 ตริ ประกอบกับมาตรา 134/2

บทบาทหมายความว่า การแสดงออกหรือการกระทำ การมีพฤติกรรมที่ปฏิบัติไปตามสถานภาพ เมื่อบุคคลมีบทบาทย่อมจะมีหน้าที่ควบคู่กันไปด้วย ดังนั้นบทบาทของสหวิชาชีพ ซึ่งประกอบไปด้วย พนักงานอัยการ ทนายความ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และบุคคลที่เด็กร้องขอ ในเรื่องการสอบปากคำเด็กและเยาวชนก็คือการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ และมาตรา 133 ตริ ประกอบกับมาตรา 134/2 ดังนี้

มาตรา 133 ทวิ ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการข่มขืนต่อผู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุกซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำเป็นส่วนสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้น และในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรงให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวนโดยมิให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ รวมทั้งแจ้งให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กทราบถึงสิทธิตามวรรคหนึ่งด้วย

นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการถาม ปากคำ อาจถูกผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กตั้งรังเกียจได้ หากมีกรณีดังกล่าวให้เปลี่ยนตัวผู้นั้น

ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 139 การถามปากคำเด็กตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวน จัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอด ได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวน ถามปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามวรรคหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจ รอบบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีให้ถือว่าการถามปากคำ ผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็น เด็กในกรณีดังกล่าวที่ได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา 133 ตี ในกรณีที่พนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องจัดให้ผู้เสียหายหรือพยาน ที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีชี้ตัวบุคคลใด ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการชี้ตัวบุคคลในสถานที่ที่ เหมาะสมสำหรับเด็กและสามารถป้องกันมิให้บุคคลซึ่งจะถูกชี้ตัวนั้นเห็นตัวเด็ก โดยให้มีนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการชี้ตัวบุคคลนั้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็นไม่อาจหาหรือรอบบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้และเด็กไม่ประสงค์จะให้ชี้หรือรอบบุคคล ดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนบันทึกเหตุดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

ในกรณีการชี้ตัวผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการชี้ตัวในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และสามารถป้องกันมิให้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กนั้นเห็นตัว บุคคลที่จะทำการชี้ตัว

มาตรา 134/2 ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ และมาตรา 133 ตี มาบังคับใช้โดย อนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาอายุไม่เกินสิบแปดปี

บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวน

งานอัยการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมนั้น ถ้าจะกล่าวกว้าง ๆ ก็อาจจะพูด ได้ว่า งานอัยการก็คือ การดำเนินการให้ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายได้รับโทษ สำหรับการทำงานของอัยการที่ เกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวนในการสอบสวนปากคำเด็กนั้น ในขั้นตอนแรกอยู่ในขั้นการสอบสวน แม้ว่าอัยการจะไม่มีอำนาจทำการสอบสวนก็ตาม แต่ก็ถือเป็นการเพิ่มอำนาจการสอบสวนให้ อัยการในการดำเนินการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวน หมายความ นักสังคมสงเคราะห์/นัก จิตวิทยา และบุคคลที่เด็กร้องขอ อัยการมีหน้าที่ตรวจสอบพนักงานสอบสวนสอบในการถามปากคำ เด็กและเยาวชนเพื่อให้การสอบถามปากคำนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ความจำเป็นของพนักงานอัยการในการเข้าไปร่วมการสอบสวนคดีเด็ก มีดังนี้

1. อัยการควรจะมีส่วนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาคดีเด็ก เพื่อดูแลคุ้มครองสิทธิ เด็กให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

2. ควรให้พนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นคำร้องคัดฟ้องแทนพนักงานสอบสวน เพื่อป้องกันการดำเนินคดีล่าช้าและเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็ก

โดยยึดหลักเกณฑ์ที่ว่า “ควรคำนึงถึงผลประโยชน์ของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ”

บทบาทของทนายความในการสอบสวน

เดิมมาตรา 134 ทวิ ที่แก้ไขใหม่เป็น มาตรา 134/1 นี้กำหนดให้มีการจัดหาทนายให้ผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนเฉพาะกรณี ผู้ต้องหาอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาเท่านั้น แต่บทบัญญัติมาตรา 134 ทวิ เดิมที่ยังไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดหน้าที่ว่ารัฐต้องให้ความช่วยเหลือด้านการจัดหาทนายความให้โดยเร็ว

มาตรา 134/1 ใหม่^{นี้} จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการมีทนายความในชั้นสอบสวนไว้โดยมีสาระสำคัญว่า

คดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต และคดีที่ผู้ต้องหาอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา รัฐต้องจัดหาทนายความให้ โดยพนักงานสอบสวนต้องถามผู้ต้องหาก่อนเริ่มถามคำให้การว่ามีทนายมา หรือไม่ ถ้าไม่มีรัฐต้องเป็นผู้จัดหาให้

คดีที่มีอัตราโทษถึงจำคุก พนักงานสอบสวนต้องถามผู้ต้องหาก่อนเริ่มถามคำให้การว่ามีทนายมา หรือไม่ ถ้าไม่มีรัฐต้องเป็นผู้จัดหาให้

วัตถุประสงค์ของการที่รัฐจัดหาทนายให้ผู้ต้องหานี้ก็เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่จะได้รับการสอบสวนที่เป็นธรรม และอย่างน้อยสามารถหารือกับทนายความได้ ทนายความจึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการที่พนักงานสอบสวนจะถามคำให้การผู้ต้องหาในฐานะที่เป็นผู้ที่ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างอำนาจรัฐ

สำหรับทนายความนั้นก็มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามที่กำหนดในระเบียบกระทรวงยุติธรรม

ผลของการไม่ปฏิบัติตามสิทธิของผู้ต้องหานี้ก็กำหนดไว้ในมาตรา 134/4 วรรคท้ายคือการสอบสวนนั้นไม่เสียไปทั้งหมด แต่ก็ทำให้ไม่สามารถรับฟังถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการดำเนินการให้สิทธิที่มีผู้ร่วมรับฟังการสอบสวนตามมาตรา 134/3 นี้

นอกจากนี้การที่ มาตรา 134/2 ได้บัญญัติว่าให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ และ มาตรา 133 ตรี มาบังคับใช้โดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาอายุไม่เกินสิบแปดปี

ดังนั้นการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาที่เป็นเด็กก็ต้องมีบุคคลตามมาตรา 133 ทวิ เข้ามาร่วมรับฟังการสอบสวนปากคำด้วย

บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์/นักจิตวิทยาในการสอบสวน

ขั้นตอนในการร้องทุกข์ การสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง การพิจารณา โดยมีบทบัญญัติกำหนดให้มีนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมด้วย นักสังคมสงเคราะห์ จะต้องมีความสมบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ขั้นตอนการถามปากคำเด็กซึ่งเป็นผู้เสียหายหรือพยานให้แยกกระทำเป็นส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก โดยให้มีนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมถามปากคำด้วย ในคดีดังต่อไปนี้ 1. คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ 2. ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการข่มขืนต่อสู 3. ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ 4. ความผิดฐานกรรโชกทรัพย์ 5. ชิงทรัพย์ 6. ปล้นทรัพย์ 7. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี 8. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก 9. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ

ในกรณีดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้ง นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ และให้พนักงานสอบสวนบันทึกภาพและเสียงไว้อย่างต่อเนื่อง

ในกรณีที่เป็นเรื่องเร่งด่วน ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็ก โดยมีบุคคลหนึ่งดังกล่าวข้างต้นร่วมอยู่ด้วย แต่ต้องบันทึกเหตุผลที่ไม่สามารถรอบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน

และนอกจากนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ ได้บัญญัติให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร อันเป็นการเพิ่มบทบาทความสำคัญของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ขึ้นมาอีก

ขั้นตอนในการชี้ตัวผู้ต้องหา

ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหาในสถานที่เหมาะสม มิให้ผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหายหรือพยาน

ให้มีนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วย

ถ้าในกรณีเร่งด่วน บุคคลดังกล่าว ไม่สามารถอยู่พร้อมให้มีบุคคลใดบุคคลหนึ่งร่วมอยู่ด้วย และจดบันทึกเหตุผลที่ไม่สามารถรอบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน

จะเห็นได้ว่าตามบทบัญญัติของกฎหมายตามที่กล่าวมา ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ให้สหวิชาชีพเข้าร่วมรับฟังการสอบสวนปากคำเด็กและเยาวชนไว้อย่างชัดเจน เพราะถ้าสหวิชาชีพไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติผิดก็ทำให้เกิดความบกพร่องในบทบาทและหน้าที่ของตน

3. การสอบสวนปากคำเด็กและเยาวชนของพนักงานสอบสวน กองบังคับการตำรวจนครบาล 7 ร่วมกับสหวิชาชีพ

3.1 สถิติในการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน

สถิติเด็กและเยาวชนกระทำความผิดจากกองบังคับการตำรวจนครบาล 7 เป็นสถิติที่เด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่อผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวกับความผิดดังนี้ 1. คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ 2. ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ 3. ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ 4. ความผิดฐานกรรโชกทรัพย์ 5. ชิงทรัพย์ 6. ปล้นทรัพย์ 7. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี 8. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก 9. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ

3.2 บทบาทหน้าที่ของพนักงานสอบสวน

ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการสอบสวนปากคำเด็กและเยาวชนดังนี้

หลักทั่วไปว่าด้วยการสอบสวน

ตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 8 เรื่องการสอบสวน บทที่ 1 หลักทั่วไปว่าด้วยการสอบสวน ได้กำหนดอำนาจหน้าที่การปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนไว้ดังนี้

ข้อ 207 การสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น คือการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลาย ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเจ้าพนักงานได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

ข้อ 208 หน้าที่ของพนักงานสอบสวนต้องทำใจเป็นกลางทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมต้องการแต่ความจริงโดยบริสุทธิ์เท่านั้น ฉะนั้นการถามควรระวังอย่าให้เป็นคำที่แสดง แนะนำให้ผู้ให้ถ้อยคำคล้อยตาม หรือชี้ช่องทางอย่างหนึ่งอย่างใดในเวลาถาม ด้วยเหตุนี้พนักงานสอบสวนจึงต้องมีจรรยาบรรณเป็นกรอบและแนวทางในการปฏิบัติซึ่งประกอบด้วย

- (1) พนักงานสอบสวน พึงยึดถืออุดมคติของตำรวจโดยเคร่งครัด
- (2) พนักงานสอบสวน พึงระลึกถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ
- (3) พนักงานสอบสวน พึงอำนวยความสะดวกแก่คู่กรณีอย่างเสมอภาค โดยถูกต้องตามกฎหมายและศีลธรรม
- (4) พนักงานสอบสวน พึงเต็มใจรับแจ้งความ แสวงหาความและรวบรวมพยานหลักฐานตามหลักเกณฑ์แห่งกฎหมาย ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริงแห่งคดี
- (5) พนักงานสอบสวน พึงพิจารณาข้อเท็จจริง ให้ได้เหตุผลอันน่าเชื่อว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดก่อนมีการแจ้งข้อกล่าวหาจับกุมดำเนินคดี และให้คำนึงถึงสิทธิการปล่อยตัวชั่วคราว
- (6) พนักงานสอบสวน พึงให้ความสำคัญและให้ความคุ้มครองต่อพยานในคดีอาญา
- (6) พนักงานสอบสวน พึงรักษาความลับในการสอบสวน
- (7) พนักงานสอบสวน พึงสำนึกและยึดมั่นในวิชาชีพการสอบสวน และอุทิศสหายพยายาม

ข้อ 209 ให้พนักงานสอบสวนผู้มีหน้าที่สอบสวนพึงระลึกไว้ว่า

1. การสอบสวนต้องรีบกระทำโดยมิชักช้า แม้กฎหมายจะให้อำนาจการควบคุมโดยร้องขอต่อศาลได้ก็ตาม แต่อย่าลืมนำ การสอบสวนล่าช้าทำให้เดือดร้อนแก่คู่กรณีและพยานและอาจทำให้ข้อเท็จจริงผันแปรไป ผู้สอบสวนจึงชอบที่จะรีบทำการโดยไม่จำเป็นต้องขอให้ศาลสั่งขังต่อไปจะดีมาก
2. การอ้างเหตุขออำนาจศาลขอที่จะขอในเมื่อจำเป็นจริง ๆ แม้ศาลจะอนุญาตซึ่งหากภายหลังปรากฏว่าเหตุที่ขอไม่สมควร ก็ต้องรับผิดชอบทางวินัย
3. ผู้สอบสวนจะต้องให้ความสะดวกแก่พยานในคดี และให้ถือเสมือนหนึ่งเป็นผู้ที่ช่วยเหลือเป็นเพื่อนที่ดีของเรา แม้ผู้สอบสวนเกิดความจำเป็น เช่น มีราชการปัจจุบันทันด่วนที่สำคัญ ก็ต้องมอบหมายพนักงานสอบสวนอื่นดำเนินการสอบสวนต่อไปเพื่อสะดวกแก่พยานจะผิดเพี้ยนเลื่อนเวลา ทำให้พยานลำบากนั้นเป็นการไม่ชอบ
4. เป็นหน้าที่ผู้สอบสวนจะต้องติดตามสำนวนการสอบสวนให้สำเร็จโดยเร็ว หากมีประเด็นที่จะต้องติดต่อกับทางราชการหน่วยงานใด หรือเสนอสำนวนยังผู้บังคับบัญชา เมื่อติดต่อหรือเสนอแล้ว ผู้สอบสวนจะต้องคอยเตือน ถ้าฝ่ายที่รับ ติดต่อล่าช้าที่รีบชี้แจงเหตุผลยังผู้บังคับบัญชาจัด

การให้โดยด่วน ถ้าผู้สอบสวนไม่สนใจคอยติดตามเรื่องจะแก้ตัวว่าได้จัดการไปแล้ว หากยังไม่รับตอบนั้นย่อมไม่ได้

5. ถ้าสำนวนใดส่งยังพนักงานอัยการสั่งให้ฟ้อง พนักงานสอบสวนก็ต้องหมั่นไปติดตามกับพนักงานอัยการเพื่อจะได้ทราบ หากมีข้อบกพร่องเพื่อพนักงานอัยการจะได้ชี้แจงสั่งตามสมควรได้สะดวกเกิดผลแก่คดี

ข้อ 210 ก่อนลงมือสอบสวนควรตั้งรูปคดีและประเด็นของเรื่องเสียก่อนแล้วดำเนินการสอบสวนไปตามประเด็นที่ตั้งไว้โดยครบถ้วน

ข้อความเกี่ยวกับประเด็นหรือเหตุแวดล้อมกรณี ก็ควรถามจดให้ครบถ้วน เพื่อประกอบการพิจารณาเหตุนั้น ๆ

ข้อ 211 พนักงานสอบสวนต้องย้ำความรู้เห็นของพยานและเจ้าทุกข์ ให้นำข้อความที่รู้จริงมากล่าว พยายามอย่าให้พยานเอาความเข้าใจของตน หรือเพียงแค่ได้ยินได้ฟังมาเป็นความรู้เห็นเสียเอง ซึ่งอาจทำให้การสอบสวนผิดข้อเท็จจริงโดยไม่ตั้งใจผู้สอบสวน ถ้าผู้ที่จะถูกสอบสวนนั้น ถ้าไม่เข้าใจในความมุ่งหมายในกันและกันแล้วอาจทำให้การสอบสวนบกพร่องหรือเสียได้ ดังนั้น ก่อนที่จะลงมือสอบสวน ต้องเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่ต้องชี้แนะ อธิบายแก่ผู้ให้ถ้อยคำ ให้เข้าใจว่า การสอบถามแม้จะจุจกมากไปบ้าง ก็เพราะเป็นประเด็นและเหตุผล ที่เราจะต้องนำไปแสดงต่อศาลให้เข้าใจชัดแจ้ง โดยปราศจากความสงสัย ขอเห็นอกเห็นใจ เป็นต้น

ข้อ 212 การจดถ้อยคำของพยาน ต้องจดตรงกับที่พยานให้ถ้อยคำ คำใดไม่เข้าใจก็หมายเหตุในวงเล็บเป็นความเข้าใจของพนักงานสอบสวนไว้ต่อท้ายคำตามประเพณีนิยม ในท้องถื่นของพยานนั้น ๆ ไม่ควรฝืนใจผู้ให้ถ้อยคำให้การผิดแผกจากธรรมเนียมประเพณีแห่งท้องถื่นเพราะการฝืนอาจทำให้งงววยไม่เข้าใจแจ่มแจ้ง เช่น จำวันขึ้น-แรม มาให้การก็ต้องเป็นไปตามนั้นแล้ว พนักงานสอบสวนจะเทียบวันเดือนปี ตามปฏิทินไว้ในวงเล็บต่อท้ายหรือให้การเป็นการคาดคะเนเวลาที่นาฬิกา ซึ่งพนักงานสอบสวนควรจะซักถามให้ชัด เพื่อทราบว่าเป็นกลางวันหรือกลางคืน เพราะบางเวลาใกล้เคียงกัน แล้วคิดเทียบไว้ในวงเล็บ การเขียนข้อความในสำนวนการสอบสวน ต้องให้ชัดเจน ให้ผู้อื่นอ่านแล้วเข้าใจเรื่องดี

ข้อ 214 การสอบสวนให้ใช้ภาษาไทย ถ้ามีการจำเป็นต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศหรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย ก็ให้ล่ามแปลและให้บันทึกให้การนั้นต้องปรากฏว่าได้ให้ล่ามแปลไว้ด้วย

เมื่อมีล่ามแปลคำให้การ คำพยานหรืออื่น ๆ ล่ามต้องแปลให้ถูกต้องผู้สอบสวนต้องให้ล่ามแปลหรือสาบานหรือปฏิญาณตนว่า จะทำหน้าที่โดยสุจริต จะไม่เพิ่มเติมหรือตัดทอนสิ่งที่แปลเมื่อแปลเสร็จแล้วให้ล่ามลงลายมือชื่อในถ้อยคำหรือเอกสารนั้น

ข้อ 215 การสอบสวนนั้นตามปกติผู้ที่มีอำนาจทำการสอบสวน ซึ่งเรียกว่า พนักงานสอบสวนนั้น จะต้องเป็นผู้ทำด้วยตนเอง เว้นแต่กรณีบางอย่างเกี่ยวแก่สำนวนโดยไม่ต้องสอบสวน ถ้อยคำ แล้วจะให้ผู้ทำแทนในข้อกำหนด ดังต่อไปนี้ก็ได้คือ

1) การไต่อยู่นอกเขตอำนาจ ส่งประเด็นไปให้พนักงานสอบสวน ซึ่งมีอำนาจทำการนั้นจัดการ

2) การใดเป็นสิ่งที่เล็กน้อย เช่น เขียนคดีที่อยู่อำนาจเปรียบเทียบได้ เขียนรูปพรรณต่าง ๆ เขียนรายงานชันสูตรบาดแผล หรือศพไปให้แพทย์ตรวจ เป็นต้น ซึ่งอยู่ในหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะต้องลงนาม เป็นต้น

ข้อ 216 การสอบสวนนั้น ให้เริ่มกระทำการโดยมิชักช้า จะทำที่ใด เวลาใด แล้วแต่ จะเห็นสมควร และไม่ต้องทำการสอบสวนต่อหน้าผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนสืบหาหลักฐานอันเกี่ยวแก่คดีทุกชนิดให้เต็มความสามารถเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวแก่ความผิดที่กล่าวหากัน เพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิด และพิสูจน์ให้เห็นถึงความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

จะเห็นได้ว่าจากระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีที่กำหนดอำนาจของพนักงานสอบสวน มีความสอดคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477

สำหรับการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน พนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้งให้สหวิชาชีพมาเข้าร่วมทำการสอบสวนผู้ต้องหาที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน ให้มาพร้อมกันตามกำหนดเวลานัด โดยต้องระบุเวลาที่จะทำการสอบสวนให้ชัดเจน และแน่นอน พนักงานสอบสวนนั้นจะต้องจัดเตรียมพื้นที่สำหรับทำการสอบสวนให้เรียบร้อยและเหมาะสมกับการสอบสวนที่จะมีสหวิชาชีพและตัวผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำ ซึ่งสามารถนำออกถ่ายถอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยานหลักฐานอีกด้วย เมื่อบุคคลผู้เกี่ยวข้องมาพร้อมกันก็ให้เริ่มทำการสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนเป็นผู้ถามปากคำและให้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นผู้ตอบ การถามอาจจะถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ก็ได้ นอกจากนี้ในระหว่างการสอบสวนสหวิชาชีพผู้ใดผู้หนึ่งมีสิทธิเพิ่มเติมคำถามได้ เพื่อประโยชน์แห่งการสอบสวน ภายหลังที่ทำการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วก็ให้บุคคลทุกฝ่ายลงลายมือชื่อรับรองไว้ทำคำให้การ เพื่อรับรองว่าได้มีการมาร่วมรับฟังการสอบสวนปากคำ

บทบาทของพนักงานสอบสวนในการดำเนินกระบวนการสอบสวนปากคำเด็กต้องยึดหลักดังนี้

1. การสอบสวนจะต้องไม่ล่าช้า และควรส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการพร้อมกัน
2. บรรยาการการสอบสวนคดีเด็ก ควรแตกต่างจากการสอบสวนคดีผู้ใหญ่ ควรจัดสถานที่สอบสวนเด็กแยกต่างหากจากการสอบสวนคดีผู้ใหญ่
3. ผู้สอบสวนควรใช้วิธีการสอบสวนสำหรับเด็กโดยมีผู้ปกครองเด็กร่วมในการสอบสวนด้วย และควรจะมีทนายความร่วมด้วย คดีที่สามารถเปรียบเทียบ ควรเน้นให้พยายามเปรียบเทียบ มิฉะนั้นการสอบสวนคดีเด็กอาจล่าช้ากว่าผู้ใหญ่ เพราะคดีบางข้อหาถ้าผู้ใหญ่รับสารภาพ ศาลอาจปรับในวันเดียว แต่ของเด็กอาจต้องดำเนินการตามวิธีพิจารณาเด็กใช้เวลานาน จึงมีการบันทึกอายุเด็กให้เป็นผู้ใหญ่เพื่อประโยชน์แก่คดี
4. คดีที่เด็กอายุไม่ถึง 14 ปี ให้ถือว่าลบล้างคดีต่อไป เนื่องจากการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา ไม่ได้
5. คดีอาญาที่มีอัตราโทษไม่เกิน 5 ปี พนักงานสอบสวนควรดำเนินการสอบสวนให้สมเจตนารมณ์ในการใช้ มาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชน ฯ
6. การสอบสวนคดีเด็ก ควรสอบสวนพยานของฝ่ายเด็กประกอบด้วย เพื่อประโยชน์เกี่ยวกับตัวเด็ก
7. ควรให้พนักงานสอบสวนตรวจสอบหลักฐานอายุเด็กให้แน่ชัด
8. การควบคุมและขังเด็กเกินกำหนดเวลาโดยมิชอบ ควรให้มีการดำเนินการร้องขอให้ศาลสั่งปล่อยชั่วคราว เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็ก

3.3 บทบาทหน้าที่ของสหวิชาชีพ

ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ระบุถึงความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนปากคำเด็กและเยาวชนกับพนักงานสอบสวนดังนี้

เมื่อพนักงานสอบสวนได้แจ้งให้สหวิชาชีพ (พนักงานอัยการ ทนายความ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ) ให้เข้ามาร่วมทำการสอบสวนปากคำแล้ว สหวิชาชีพเมื่อได้รับแจ้งและมีการยืนยันจากทางองค์กรว่าจะส่งตนไปร่วมทำการสอบสวนปากคำ สหวิชาชีพผู้นั้นก็ต้องเตรียมข้อมูลที่จะใช้ในการสอบสวนให้พร้อมและไปตามกำหนดที่พนักงานสอบสวนได้นัดไว้อย่างตรงเวลา เมื่อเริ่มทำการสอบสวนสหวิชาชีพก็ต้องตั้งใจฟังที่พนักงานสอบสวนได้ถามปากคำ และต้องฟังคำให้การที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา พยาน ได้ตอบมา หากไม่ชัดเจนในประเด็นใด สหวิชาชีพก็สามารถทักท้วงและถามให้เข้าใจได้ เมื่อทำการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว สหวิชาชีพก็ต้อง

ลงลายมือชื่อของตนรับรองไว้ท้ายคำให้การทุกครั้ง และสหวิชาชีพจะได้รับคำตอบแทนตามที่กำหนดไว้

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วันชัย ศรีนวนนิต (2523, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “สิทธิของเด็กและเยาวชนระหว่างต้องหาคดีอาญา เพื่อศึกษาถึงสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ต้องตกเป็นผู้ต้องหาคดีอาญาในชั้นสืบสวนและสอบสวน ซึ่งอยู่ในหน้าที่รับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานสอบสวน ตลอดจนปรัชญาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำผิดและเพื่อทราบว่าการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามสิทธิที่กฎหมายบัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้มากน้อยเพียงใด และมีปัจจัยอะไรที่เกี่ยวข้องกับการถูกละเมิดสิทธิบ้าง

จากการศึกษาได้พบว่า ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะการกระทำผิด และการมีที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนที่ตกเป็นผู้ต้องหา นั้น มีความสัมพันธ์ต่อการถูกละเมิดสิทธิในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ การถูกทำร้ายในระหว่างที่ถูกควบคุมตัวอยู่ที่สถานีตำรวจ การถูกบังคับเพื่อให้ถ้อยคำก่อนการสอบสวน การไม่ได้รับแจ้งข้อหา ก่อนการสอบสวน การไม่แจ้งให้ทราบถึงผลของคำให้การในฐานะเป็นผู้ต้องหา การถูกบังคับให้เขียนข้อสอบสอบสวน การถูกทำร้ายในระหว่างสอบสวน การจับกุมโดยไม่มีหมายจับ การถูกใส่กุญแจมือ ความรวดเร็วในการเริ่มทำการสอบสวน การแจ้งการจับกุมระยะเวลาที่ถูกควบคุมตัวอยู่ที่สถานีตำรวจ และการถูกควบคุมตัวอยู่ร่วมกับผู้ใหญ่

ชาติชาย ม่วงเล็ก (2543) ศึกษาเรื่อง “บทบาทนักสังคมสงเคราะห์ ในขั้นตอนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542” พบว่า บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ที่ใช้ในทุกขั้นตอนของ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ได้แก่ บทบาทผู้ประสานงาน บทบาทเป็นตัวกลาง บทบาทเป็นผู้พิทักษ์สิทธิ และบทบาทผู้ให้คำปรึกษา ส่วนบทบาทที่ใช้เฉพาะบางขั้นตอน ได้แก่ บทบาทผู้ให้ความรู้ บทบาทผู้จัดการข้อมูล และบทบาทผู้นำ

ธนัช ปานวงษ์ (2549) ศึกษาเรื่อง “ปัญหาและอุปสรรคของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนปากคำเด็ก : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานสอบสวนสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 9 กองบัญชาการตำรวจนครบาล” พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องการทำงานร่วมกับสหวิชาชีพ อันได้แก่ พนักงานอัยการ ทนายความ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และบุคคลที่เด็กร้องขอในการประสานงานในการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน เช่น ไม่มีหน่วยงานกลางในการประสานงานระหว่างพนักงานสอบสวนกับทีมสหวิชาชีพ ให้มาทำการสอบสวนปากคำ

ในทันที บางครั้งพบว่าไม่สามารถที่จะสอบสวนปากคำได้ เนื่องจากต้องรอสหวิชาชีพ ควรมีหน่วยงานในการประสานงานเรื่องดังกล่าวให้เป็นไปโดยทันที และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปทำการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหา ทุกกรณี เพื่อการปฏิบัติงานด้านเด็กเป็นไปอย่างถูกต้องตามบทบาทและอำนาจหน้าที่ และควรกำหนดบทบาทหน้าที่ของพนักงานสอบสวนให้ชัดเจน เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหา เนื่องจากบทบาทหน้าที่บางอย่างอาจซ้ำซ้อนกับทีมสหวิชาชีพอื่น

ศรีทัตทิมา พาณิชพันธ์ (2539) ศึกษาเรื่อง “บทบาทนักสังคมสงเคราะห์ในการทำงานสหวิชาชีพ: ทักษะของนักสังคมสงเคราะห์และสหวิชาชีพ” พบว่า ด้านอุปสรรคในการแสวงหาบทบาทในการทำงานสหวิชาชีพ ขาดการสำรวจและวิจัยเกี่ยวกับการทำงานสหวิชาชีพอย่างแท้จริง หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนขาดการกำหนดนโยบาย และการวางแผนร่วมกันในการทำงานสหวิชาชีพ ขาดงบประมาณในการสนับสนุนการทำงานและพัฒนางานสหวิชาชีพ ผู้บริหารชั้นสูงขาดความรู้ความเข้าใจในด้านนี้ นักสังคมสงเคราะห์ขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวิชาชีพของตน ขาดเทคนิคในการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ ขาดความชำนาญและประสบการณ์ในการทำงานสหวิชาชีพ มีข้อขัดแย้งส่วนตัวระหว่างนักสังคมสงเคราะห์ และสหวิชาชีพ

อรุณี กระจำแสง (2532) ศึกษาเรื่อง “อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา” พบว่าการดำเนินคดีอาญาขึ้นสอบสวนของประเทศไทย แยกความรับผิดชอบออกเป็นการดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวนแล้วต่อด้วยการดำเนินคดีอาญาของอัยการ และการแยกความรับผิดชอบนี้เป็นการแยกที่เด็ดขาด จึงทำให้อัยการของไทยไม่สามารถเข้ามาคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาได้ตั้งแต่เริ่มคดีและมีผลต่อการควบคุมอาชญากรรมให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรมอีกด้วย ซึ่งจากการศึกษาทำให้ได้แนวทางแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเพิ่มบทบาทของอัยการให้อยู่ในวิสัยที่จะสามารถอำนวยความสะดวกยุติธรรมยิ่งขึ้นอีก

ดารณี นฤตมพงศ์ (2544) ศึกษาเรื่อง “ความพร้อมของนักสังคมสงเคราะห์ต่อการสืบค้นข้อเท็จจริงจากเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศในชั้นสอบสวน ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 20 (วิธีการสืบพยานเด็ก)” พบว่าควรมีการให้ความรู้เพิ่มเติมเฉพาะเรื่องให้กับนักสังคมสงเคราะห์ และควรมีการอบรมร่วมกันระหว่างสหวิชาชีพที่ต้องเกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์/ นักจิตวิทยา ตำรวจ อัยการ ทนายความ รวมทั้งการเพิ่มอัตรากำลังของนักสังคมสงเคราะห์/นักจิตวิทยา ให้มากขึ้นเพื่อให้เพียงพอกับปริมาณงาน โดยเปิดโอกาสให้มีอาสาสมัครที่ทำงานสังคมสงเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนได้เข้ามาทำหน้าที่ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 เพื่อปรับระบบการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์ที่ทำหน้าที่สืบพยาน

เด็กให้มีความสอดคล้อง และสอดคล้องกับปริมาณงานที่เพิ่มมากขึ้นอย่างไม่จำกัดจำนวน และควรจัดทำคู่มือในการปฏิบัติงานให้กับทีมสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้องได้นำไปเป็นแนวทางปฏิบัติ และควรจะมีการศึกษาถึงผลกระทบของ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ที่เกิดขึ้นกับนักสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งควรจะมีการศึกษาเชิงคุณลักษณะความพร้อมของนักสังคมสงเคราะห์ สภาพปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในอนาคต

กล่าวโดยสรุปแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการดำเนินการคดีอาญาจะปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน เช่นเดียวกับผู้ใหญ่จะทำให้เด็กและเยาวชนนั้น ได้รับความกระทบกระเทือนทางด้านจิตใจ ซึ่งถือว่าการกระทำดังกล่าวไม่ได้คำนึงถึงสิทธิที่เด็กพึงจะได้รับอย่างเพียงพอ ซึ่งต่อมาได้มีบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 ลงวันที่ 23 ธันวาคม 2547) ที่ได้บัญญัติให้มีสหวิชาชีพ ซึ่งประกอบไปด้วย พนักงานอัยการ ทนายความ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ และบุคคลที่เดิกร้องขอ เข้าร่วมในการสอบสวนปากคำเด็กและเยาวชนด้วย เมื่อมีการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันในหลายวิชาชีพ โดยแต่ละวิชาชีพนั้นต่างก็มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ทักษะ ความชำนาญ โดยเฉพาะความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้มีผลกระทบถึงการปฏิบัติงานร่วมกันในการสอบสวนดังกล่าว ดังนั้นเมื่อบุคลากรหลายวิชาชีพเข้าร่วมปฏิบัติงานกับพนักงานสอบสวนในชั้นการสอบสวน จึงเกิดปัญหาและอุปสรรคขึ้นมา จึงเป็นเหตุให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของพนักงานสอบสวนในปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ และมาตรา 133 ตริ ประกอบกับมาตรา 134/2 เพื่อที่จะแสวงหาแนวทางแก้ไข จึงได้กำหนดแนวคิดการศึกษาไว้ ดังนี้

5. กรอบแนวคิดในการศึกษา

